

05
p-13

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

№ 6 чэрвень 1949 г.

Замітлівыя працоўныя і служачыя Беларускага аддзялення ў Жданавіцкім доме адпачынку. На здымку: В. Шаўрына —
кантраляёр АТК Мінскага аўтазавода і М. Белакашытава —нач. цэха Баранавіцкай швейнай фабрыкі на адпачынку.
Фота В. Лупейкі.

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА
№ 6 чэрвень 1949 г.

Студэнтка інстытута фізкультуры, майстар спорта СССР Вера Набокава ўстанавіла новы рэспубліканскі рэкорд у кіданні кап'я.

У абласной бібліятэцы імя Пушкіна. Бібліятэкар калгаса імя Сталіна, Мінскага раёна, А. Ф. Глінская адбірае кнігі для калгаснай бібліятэкі.

Комсамолка Лілія Віткойская — член Мінскага аэра-клуба — на аэрадроме.

Па сталіцы нашай рэспублікі

Матарыстка будаўнічага трэста № 3 Л. М. Шчэрбаціук штодня выконвае сваю норму на 170 працэнтаў.

Работнікі парнікова-цяпличнага камбіната аглядаюць памідоры. На першым плане Елена Жызнейская.

Вучаніцы 30-й сямігадовай школы Ларыса Грыгор'ева, Таня Пастушонак і Інна Лыткіна закончылі навучальны год з пахвальнымі граматамі. Зараз яны весела адпачываюць.

Фота М. Мінковіча, К. Якубовіча, В. Лупейкі.

ЖЫВАТВОРЧАЯ СІЛА СОВЕЦКАГА ПАТРЫЯТЫЗМА

ВЯЛІКІ правадыр партыі і народа таварыш Сталін назваў савецкі патрыятызм адной з рухаючых сіл савецкага грамадства. Савецкі патрыятызм ёсць патрыятызм новага, вышэйшага тыпу. У чым сіла савецкага патрыятызма? «Сіла савецкага патрыятызма, — вучыць таварыш Сталін, — заключаецца ў тым, што ён мае сваёй асновай не расавыя або нацыяналістычныя забавоны, а глыбокую адданасць і вернасць народа сваёй Савецкай Радзіме, брацкае садружства працоўных усіх нацый нашай краіны. У савецкім патрыятызме гарманічна спалучаюцца нацыянальныя традыцыі народаў і агульныя жыццёвыя інтарэсы ўсіх працоўных Савецкага Саюза. Савецкі патрыятызм не раз'ядноўвае, а, наадварот, згуртоўвае ўсе нацыі і народнасці нашай краіны ў адзіную брацкую сям'ю. У гэтым трэба бачыць асновы нерушымай і ўсё больш мацнеючай дружбы народаў Савецкага Саюза».

Савецкі патрыятызм, узрошчаны на аснове савецкага ладу, выхаваны партыяй Леніна—Сталіна, з'яўляецца важнейшай крыніцай усіх нашых перамог. Гарачы і жыватворчы савецкі патрыятызм з'явіўся невычарпальнай крыніцай масавага гераізму ў Вялікай Айчыннай вайне, крыніцай бяспрыкладнага ўсенароднага подзвігу ў імя перамогі сацыялістычнай Радзімы. Гарачы савецкі патрыятызм, пачуццё савецкай нацыянальнай гордасці, маральна-палітычнае адзінства нашага грамадства, адданасць справе партыі Леніна—Сталіна з'яўляюцца магутнай крыніцай творчасці савецкіх людзей.

Пасля пабеданоснага завяршэння вайны патрыятызм савецкіх людзей знаходзіць сваё выражэнне ў напружанай барацьбе мільёнаў працоўных за датэрміновае выкананне пасляваеннай сталінскай пяцігодкі.

Вялікая плённая праца кініць ва ўсіх кутках Савецкага Саюза.

У той час як супярэчнасці капіталістычнай эканомікі становяцца ўсё больш глыбокімі і разбуральнымі, наша краіна ўпэўнена і хутка ідзе наперад. Усе галіны гаспадаркі і культуры нашай Радзімы знаходзяцца на новым магутным уздыме. У першым квартале 1949 года наша прамысловасць выканала павялічаны план выпуску валавой прадукцыі, вытворчасць яе ў параўнанні з першым кварталам 1948 года вырасла на 23 працэнты.

Паспяхова, на больш высокай, чым да вайны, тэхнічнай аснове, аднаўляецца народная гаспадарка Беларусі. Вялікіх поспехаў дабілася прамысловасць нашай рэспублікі. План першага квартала бягучага года яна перавыканала, даўшы прырост валавой прадукцыі ў параўнанні з першым кварталам мінулага года на 52 працэнты.

Вялікія поспехі дасягнуты і ў сельскай гаспадарцы краіны. У 1948 годзе валавы збор збожжавых культур

без матлага дасягнуў даваеннага, а сярэдняя ўраджайнасць з гектара перавысіла даваенную.

У той час як у краінах капіталізма ўсё больш узмацняецца распад, разлажэнне буржуазнай культуры, у Савецкім Саюзе расцвітае сацыялістычная культура, няспынна ўзбагачаецца новымі дасягненнямі савецкая навука і тэхніка. Небывалага росквіту дасягнула культура беларускага народа, нацыянальная па форме, сацыялістычная па зместу.

Савецкія людзі з годнасцю і гонарам носяць званне грамадзяніна Савецкага Саюза. Савецкі чалавек ганарыцца тым, што яго краіна ідзе ў авангардзе чалавечтва, ён законна ганарыцца вялікімі сацыялістычнымі заваяваннямі сваёй Радзімы, ён ганарыцца тым, што народы Савецкай краіны на чале з вялікім рускім народам, пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна першымі ў гісторыі пабудавалі самае перадавое ў свеце сацыялістычнае грамадства — магутны Савецкі Саюз, які з'яўляецца нязгасным маяком, светачам і надзеяй працоўных свету. Савецкі народ ганарыцца тым, што наша краіна з'яўляецца радзімай ленінізма—вышэйшага дасягнення рускай, а таксама сусветнай культуры. Савецкі народ асабліва ганарыцца тым, што ён даў найвялікшых геніяў нашай эпохі—Леніна і Сталіна. У Леніне і Сталіне народы СССР бачаць увасабленне свайго гераізма, сваёй любові да Радзімы, свайго патрыятызма.

Няўхільна развіваецца і культываецца савецкі патрыятызм — значыць дабівацца таго, каб кожны працаўнік нашай краіны па-ленінску, па-сталінску жыў, вучыўся, працаваў, змагаўся, перамагаў, яшчэ вышэй узнімаючы славу і магутнасць нашай сацыялістычнай Радзімы.

Выхаванне працоўных у духу савецкага патрыятызма неаддзельна ад барацьбы супраць якіх-бы там ні было ўплываў растленнай і гніючай буржуазнай культуры, супраць буржуазнага нацыяналізма, супраць буржуазнага касмапалітызма — гэтай ідэалагічнай зброі амерыканскай рэакцыі. У перакладзе з грэчаскай мовы «каспапаліт» азначае — грамадзянін свету. Касмапаліт адваргае любоў да свайго народа, да сваёй Радзімы.

Імперыялістычная буржуазія на чале з амерыканскімі рэакцыянерамі імкнецца пал сцягам касмапалітызма ўстанавіць сваё сусветнае панаванне. Пад шырмай касмапалітызма імперыялістычная рэакцыя спрабуе апраўдаць сваю захопніцкую палітыку, скрыць сваё імкненне да імперыялістычных захопаў і грабязі, да закабалення народаў і краін, да падаўлення нацыянальна-вызваленчага рэвалюцыйнага руху, да развязвання новай імперыялістычнай вайны. Амерыканскія рэакцыянеры, балбочучы аб «сусветнай дзяржаве», «сусветнай культуры і навуцы», прапаведуюць адмаўленне ад нацыянальнай незалежнасці, нацыянальных інтарэсаў, ад нацыянальных традыцый, нацыянальнай культуры. Яны абвясняюць гэтыя паняцці застарэлымі, патрабуюць, каб на-

роды адмовіліся ад сваіх нацыянальных інтарэсаў і традыцый, здарзілі сваёй нацыянальнай годнасці, уступішы месца «сусветнай дзяржаве», г. зн. панаванню амерыканскіх імперыялістычных драпежнікаў.

Англа-амерыканскім рэакцыянерам ніколі не ўдасца абмануць народы, якія бачаць, як пад сцягам касмапалітызма амерыканскі імперыялізм усяляк імкнецца ўстанавіць сваё сусветнае панаванне. З кожным днём расце і шырыцца магутны нацыянальна-вызваленчы рух прыгнечаных народаў Еўропы і Азіі, якія змагаюцца супраць імперыялізма, за сваю незалежнасць і свабоду.

У барацьбе за трывалы дэмакратычны мір, за сацыялізм і дэмакратыю аб'ядналіся ўсе сілы антыімперыялістычнага лагера. Вядучай сілай дэмакратычнага лагера з'яўляецца наша вялікая савецкая Радзіма, якая ўпэўнена ідзе пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў да перамогі камунізма.

Партыя большэвікоў усямерна ўмацоўвае савецкую сацыялістычную дзяржаву, вядзе гіганцкую работу па камуністычнаму выхаванню працоўных, па выкарчаванню перажыткаў капіталізма ў свядомасці людзей.

Партыя большэвікоў выходзіць савецкіх людзей у духу савецкага патрыятызма, савецкай нацыянальнай гордасці, у духу бязлітаснай барацьбы з усімі правамі буржуазнай ідэалогіі.

Наш партыйны друк, савецкая грамадскасць выкрылі падрыўную дзейнасць антыпатрыятычнай групы бязродных касмапалітаў, — гэтай нікчэмнай кучкі адшчапенцаў, якія прапавалі прынізіць і апляваць вялікую рускую культуру і культуру іншых народаў СССР. Бязродныя касмапаліты сустракалі ў штыхі лепшыя патрыятычныя творы савецкай літаратуры і мастацтва, узводзілі паклёп на ўзвышаныя ідэі савецкага патрыятызма, аплёўвалі дасягненні сацыялізма ў нашай краіне. Кучка бязродных касмапалітаў, якая падвізлася ў літаратурнай і тэатральнай крытыцы ў нашай рэспубліцы, таксама сустракала ў штыхі лепшыя савецкія патрыятычныя п'есы, супроцьдзейнічала іх пастаноўцы ў тэатрах, прапавала прынізіць і ахаць дасягненні культуры беларускага народа.

Уся савецкая грамадскасць заклімае антынародную, антыпатрыятычную дзейнасць бязродных касмапалітаў.

Выкрыццё і пераадоленне касмапалітычнай ідэалогіі мае выключна важнае значэнне для развіцця савецкай культуры, для далейшага ўзмацнення выхавання савецкіх людзей у духу савецкага патрыятызма.

Савецкім патрыётам арганічна варожы ўсялякія правы нізкапаклонства перад капіталістычным Захадам і яго растленнай, гніючай культурай. Савецкі патрыятызм — гэта патрыятызм членаў сацыялістычнага грамадства, поўных усведамлення таго, што «апошні савецкі грамадзянін, свабодны ад ланцугоў капітала, стаіць галавой вышэй любога зарубежнага высокапастаўленага чынушы, які цягне на плячах ярмо капіталістычнага рабства» (І. Сталін).

У савецкім патрыятызме знайшла сваё вышэйшае ўвасабленне ленінска-сталінская ідэалогія дружбы народаў. Партыя большэвікоў згуртавала народы савецкай краіны, выхавала іх у духу раўнапраўя, дружбы і брацкага садружства. Усе народы нашай краіны ў цесным супрацоўніцтве дружна і нястомна працуюць на карысць Радзімы, паспяхова ідуць па шляху да камунізма. На чале гэтага пераможнага шэсця стаіць вялікі рускі народ — выдатная нацыя і кіруючая сіла Савецкага Саюза.

У вялікай брацкай сям'і народаў СССР, дзякуючы велізарнай брацкай дапамозе вялікага рускага народа і іншых народаў СССР, будзе і творыць сваю светлую будучыню беларускі народ. Дзякуючы велізарнай дапамозе ЦК ВКП(б), саюзнага ўрада і асабіста таварыша Сталіна працоўныя Савецкай Беларусі дабіліся значных поспехаў у справе хутчэйшага аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі і культуры рэспублікі.

Як і для ўсіх народаў Савецкага Саюза, для беларускага народа няма нічога даражэй, чым сацыялістычная Радзіма, большэвіцкая партыя і наш вялікі настаўнік і правадыр — таварыш Сталін.

Беларускі народ добра ведае, што ўсімі сваімі поспехамі, сваёй свабодай, дзяржаўнасцю, росквітам сацыялістычнай гаспадаркі і культуры Савецкай Беларусі ён абавязаны вялікай партыі большэвікоў, роднаму Сталіну.

Партыя заклікае ўсіх савецкіх людзей да самаадданай працы па датэрмінаваму выкананню пасляваеннай сталінскай пяцігодкі, з асаблівай астрынёй ставіць задачу рашучага палепшання якасці работы ва ўсіх галінах гаспадаркі і культуры. І мы бачым, як з кожным днём множацца і растуць патрыятычныя подзвігі савецкіх людзей на фронце будаўніцтва камунізма. Праца кожнага савецкага чалавека, кожнага рабочага і работніцы, калгасніка і калгасніцы, дзяляча навукі, тэхнікі, культуры, мастацтва прасякнута найглыбейшым патрыятычным зместам.

Ва ўсім жыцці савецкага грамадства, ва ўсіх яго поспехах відная роля належыць савецкім жанчынам — палкім патрыёткам нашай Радзімы. Ва ўсенародным сацыялістычным спаборніцтве за датэрміновае выкананне пасляваеннай пяцігодкі, у развіцці сацыялістычнай культуры, навукі, у выхаванні дзяцей — усюды і ва ўсім савецкая жанчына паказвае сябе палыманай патрыёткай сваёй Айчыны, выхаванай на вялікіх ідэях Леніна — Сталіна.

ЦК ВКП(б) у сваёй пастанове «Аб Міжнародным жаночым дні 8 сакавіка» заклікаў усіх працоўных жанчын СССР аддаць усе свае сілы і веды на справу далейшага росквіту сацыялістычнай Радзімы, на справу пабудовы камуністычнага грамадства. Баявымі патрыятычнымі справамі адказваюць савецкія жанчыны на заклік Цэнтральнага Камітэта ВКП(б).

Патрыятычны доўг жанчын — работніц, інжынераў, тэхнікаў — няўхільна павышаць прадукцыйнасць працы, палепшаць якасць прадукцыі, ажыццяўляць суровейшы рэжым эканоміі, зніжаць сабекошт. Жанчыны — калгасніцы, аграномы, зоатэхнікі — павінны з яшчэ большай упартасцю змагацца за высокія і ўстойлівыя ўраджаі, за далейшае развіццё, павышэнне прадукцыйнасці жывёлагадоўлі, за далейшае ўмацаванне грамадскай гаспадаркі калгасаў. Яшчэ з большай актыўнасцю павінны працаваць на карысць Радзімы жанчыны — настаўнікі, работнікі медыцыны, навукі і мастацтва.

Кожная савецкая патрыётка, на якой-бы ўчастку яна ні прапавала, павінна яшчэ глыбей усведаць свае задачы ў агульнай барацьбе савецкага народа за пабудову камунізма ў нашай краіне, быць актыўнай удзельніцай усенароднага сацыялістычнага спаборніцтва, самааддана працаваць на карысць сваёй Радзімы.

Прасякнутыя патрыятычным імкненнем яшчэ вышэй узняць магутнасць нашай Радзімы, савецкія людзі пад кіраўніцтвам партыі Леніна — Сталіна даб'юцца новых вялікіх перамог у барацьбе за пабудову камунізма.

А. С. Пушкін.

ВЯЛІКІ РУСКІ ПАЭТ

Н. КАЗЛОВА, кандыдат філалагічных навук.

ШОСТАГА чэрвеня бягучага года споўнілася 150 год з дня нараджэння вялікага рускага паэта, асновапаложніка новай рускай літаратуры крытычнага рэалізма, стваральніка сучаснай літаратурнай рускай мовы — Александра Сергеевіча Пушкіна.

Бацька Пушкіна паходзіў з старажытнага дваранскага роду. Продкі Пушкіна адыгрывалі вялікую ролю ў гістарычных падзеях Расіі. Маці паэта была ўнучкаю генерала Ганібала — «арапа Петра Вялікага». Аднак, не глядзячы на арыстакратычнасць свайго паходжання і на поўфранцузскае дваранскае выхаванне ў шматлікіх губернераў, Пушкін дзякуючы сваёй няні Арыне Радыеўнаўне з дзіцячых год пранікся глыбокай любоўю да народнай паэзіі, да роднай мовы, да народнага жыцця.

Асвету А. С. Пушкін атрымаў у Царскасельскім ліцэі, дзе дваранскія дзеці рыхтаваліся да будучай дзяржаўнай дзейнасці. У ліцэі-ж пачалася і літаратурная дзейнасць Пушкіна.

У творчасці Пушкіна адлюстраваліся лепшыя якасці вялікага рускага народа: яго свабодалюб'е і дэмакратызм, яго таленавітасць і гуманізм, яго антымізм і нястомныя шуканні сацыяльнай справядлівасці, яго павага да культуры іншых краін і народаў.

Ужо ў раннях вершах Пушкіна вызначыліся вядучыя рысы яго творчасці: жыццесцвярдзальны гуманізм, павага да такіх сапраўды чалавечых пачуццяў як каханне, дружба, таварыства, любоў да свабоды. Александр Сергеевіч быў бліскуча адукаваным чалавекам свайго часу. Ён глыбока вывучыў творчасць сваіх літаратурных папярэднікаў, як Жукоўскі, Бацюшкаў, і дасканалаведаў заходнееўрапейскую літаратуру. Але ўжо з юнацкіх год паэт імкнецца ісці сваім шляхам.

У лірыцы Пушкіна вызначаецца яркі палітычны струмень. Паэт быў у цеснай дружбе з членамі тайных палітычных таварыстваў, з якіх пасля вышлі дэкабрысты. З'яўляючыся палітычным выказнікам свабодалюбівых жаданняў народа, ён піша сваю сла-

вугую оду «Вольнасць», дзе асновай дзяржаўнага жыцця абвяшчае закон, у якім выяўляецца воля народа. У вершы «Вёска» паэт бічуе прыгонніцтва, у пасланні «Да Чаадаева» прароча прадказвае пагібель самадзяржаўя. Паэт піша рад эпіграм на цара і яго прысешнікаў: Аракчэева, архімандрыта Фоція і іншых. Шырокая папулярнасць палітычных вершаў Пушкіна, якія бічавалі самадзяржаўна-прыгонніцкія ўстоі, яго выпадкі супраць самадзяржаўя прыводзяць да таго, што паэта ссылаюць на паўднёвую ўскраіну Расіі.

Гадысылкі ў Кішыніеве, Одэсе і, нарэшце, у сяле Міхайлаўскім былі гадамі фармавання Пушкіна як вялікага нацыянальнага паэта. Іменна ў Кішыніеве паэт блізка сходзіцца з будучымі дзекабрыстамі, якія аказалі велізарны ўплыў на развіццё яго рэвалюцыйных пераконанняў.

У ссыльцы Пушкін піша і свае рамантычныя паэмы: «Каўказскі нявольнік», «Бахчысарайскі фанта́н», «Браты-разбойнікі» і «Цыганы». Чароўныя апісанні багатай каўказскай і крымскай прыроды, быту і нораваў горцаў, цыган, элементы фальклору — усё гэта спрыяла выключнаму поспеху паўднёвых паэм Пушкіна.

У ссыльцы-ж Пушкін пачынае глыбока цікавіцца гісторыяй роднай краіны.

Пушкін разумеў, што рухаючай сілай гісторыі з'яўляецца народ, масы. Асабліва цікавіць яго эпохі вялікіх гістарычных пераваротаў, у якіх асноўную ролю адыгрываюць народныя масы. Вывучыўшы гістарычныя матэрыялы і старажытныя летапісы, Пушкін піша славушую трагедыю «Барыс Гадуюў», у якой асвятляе эпоху так званага смутнага часу.

У «Барысе Гадуюве» паэт рэалістычна паказвае ўсе слаі насельніцтва і іх жорсткую палітычную барацьбу. Тут і народ, і баярства, і духавенства, і сам цар. Асноўная праблема трагедыі — гэта ўзаемаадносіны народа і дзяржаўнай улады. Рысуючы Барыса Гадуюва,

самазванца, нарэшце, баяр як людзей, для якіх палітычная ўлада — толькі сродак для задавальнення асабістых ганарыстых імкненняў, Пушкін праводзіць ідэю, што толькі тая дзяржаўная ўлада можа быць трывалай і моцнай, якая апіраецца на народ і вышэй за ўсё ставіць інтарэсы шырокіх народных мас.

Пільная ўвага паэта да лёсу свайго класа — дваранства і яго ўзаемаадносін з народам, імкненне даць глыбокі аналіз грамадскага жыцця Расіі першай чвэрці XIX стагоддзя і, нарэшце, жаданне вызначыць шляхі развіцця лепшай, прагрэсіўнай часткі грамадства Пушкін ажыццяўляе ў лепшым сваім творы — вершаваным рамане «Еўгені Онегін», які паэт пісаў многа год і закончыў, калі вярнуўся з ссылькі. У асобе галоўных герояў рамана — Онегіна, Ленскага, Тацяны — Пушкін паказвае найбольш тыповых прадстаўнікоў свайго класа, а ў іх асабістым лёсе — трагічны, лёс мыслячай дваранскай моладзі той эпохі.

Онегін — чалавек з вялікімі духоўнымі запатрабаваннямі, але без звычак да працы, да дзейнасці, сутыкнуўшыся з пустым і беззмястоўным свецкім жыццём, расчароўваецца ва ўсім, халаднее к жыццю і яго радасцям, бязмётна кідаецца ў пошуках выхаду з ідэйнага і маральнага тупіка. Ленскі — паэт-рамантык, выхаваны ў пакланенні рамантычным ідэалам кахання і дружбы, канчае жыццё трагічнай ахвярай фальшывых законаў свецкага грамадства. І Онегін і Ленскі нешчаслівы таму, што яны адарваны ад народа, адарваны ад сапраўднага жыцця і яго насутных задач.

Ідэал Пушкіна — яго любімая гераіня Тацяна. Жанчына высокай маральнай якасці і сілы, глыбока звязаная з роднаю глебай, моцная воляй і характарам, з ясным разуменнем пачуцця доўгу, з вялікімі духоўнымі запатрабаваннямі — Тацяна з'яўляецца жывым увасабленнем рускага нацыянальнага характару. Аднак і яе лёс складаецца горка і сумна ў абставінах «мітуслівага

І. І. Пушчын у гасцях у А. С. Пушкіна ў Міхайлаўскім.
Карціна Н. Н. Ге. 1875 год.

свету», дзе задыхаліся лепшыя людзі таго часу, дзе задыхаўся і сам паэт, якога цкавалі Нікалай І з прыспешнікамі.

Трэба адзначыць, што не толькі ў Тацяне, але і ў іншых сваіх гераінях Пушкін падкрэслівае лепшыя якасці рускай жанчыны: моцна развітое пачуццё доўгу, вялікую доброднасць духу, стойкасць і цвёрдасць у перакананнях, глыбіню і сілу пачуцця. Такою з'яўляецца скромная Маша Міронава—гераіня «Капітанскай дачкі», такая-ж Мар'я Кірылаўна ў апавесці «Дуброўскі».

Прывабным і глыбока паэтычным пушкінскім вобразам з'яўляецца сялянская дзяўчына ў драме «Русалка». Гэта трагічны вобраз жанчыны, загубленай любімым чалавекам, князем, які глядзеў на яе толькі як на часовую забаўку і меркаваў сцешыць яе ў глыбокім горы грашымі і жэмчугам. Зняважаная і глыбока няшчасная, яна кідаецца ў Дняпро і становіцца там халоднай русалкай, у якой жыве цяпер толькі адзінае пачуццё — бязлітасная помста. Меншая русалачка — дачка русалкі і князя — помсціць за сваю маці. Яна заманьвае князя ў халодны вір Дняпра, дзе ён і гіне. Так у фантастычным сюжэце адлюстравана Пушкін сацыяльны пратэст жанчыны-сялянкі супраць панюў з іх бяздушнымі адносінамі да сваіх прыгонных нявольніц.

Выдатным і выключным у пушкінскую эпоху вобразам жанчыны з'яўляецца Паліна ў апавесці «Раслаўлёў». Гэта гарачая патрыётка, якая жыва цікавіцца грамадскім жыццём свайго часу і палітычнымі падзеямі роднай краіны. У часе вайны з французамі (1812 год) яна прагне прынесці карысць сваёй радзіме. Яна задумвае нават прабрацца ў варожы стан, каб забіць Напалеона і тым самым выратаваць Расію. Асабліва абурала яе жаночая бяспраўнасць. «Хіба мы народжаны для таго толькі, каб нас на бале круцілі ў экасежах, а дома прымушалі вышываць на канве сабакі? Не! Я ведаю, які ўплыў жанчына можа мець на думку грамадскую або нават на сэрца хоць аднаго чалавека. Я не прызнаю зневажэння, да якога прымушаюць нас».

З асаблівай любоўю нарысавана Пушкін велічныя вобразы старых рускіх сялян. Такою з'яўляецца Філіп'еўна — няня Тацяны Ларынай, правобразам якой была яго ўласная няня Арына Радзёнаўна. Такія-ж і мамкі ў «Барысе Гадунове» і «Русалцы».

Так рысавана вялікі паэт рускую жанчыну, падкрэсліваючы лепшыя, добродныя рысы яе духу.

Пытанне аб узаемаадносінах памешчыкаў і сялянства моцна і жыва хвалявала Пушкіна як адно з актуальнейшых пытанняў сучаснасці. У апавесці «Дуброўскі» паэт процістаўляе дзікае, самадурнае панства ў асобе памешчыка Траекурава і гуманых, вялікадушных сялян.

Імкнучыся гістарычна і палітычна асэнсаваць будучыню народа, Пушкін рашае вывучыць гісторыю сялянскай вайны, на чале якой стаяў Пугачоў. Ён сам наведвае тыя месцы, дзе некалі разгортвалася пугачоўскае паўстанне. Ён старанна вывучае архіўныя матэрыялы гэтага паўстання на месцы, апытвае старых, якія яшчэ памятаюць Пугачова, збірае народныя паданні і песні. У выніку з'яўляецца гістарычная праца «Гісторыя Пугачова» і апавесць «Капітанская дачка».

У «Капітанскай дачцы» Пушкін паказаў сябе як выдатны гісторык. Ён па-майстэрску прасачыў карэнні пугачоўскага руху. У абрысоўцы Пушкін асабы Пугачова падкрэсліваецца яго розум, ласцінасць, таленавітасць военачальніка, яго вялікадушнасць і ўнутраная доброднасць. Адначасова з сатырычным паказам бяздарных немцаў-генералаў, якія падаўляюць пуга-

Пока свободою горим
Пока сердца для чести живы,
Мой друг, отчизне посвятим
Души прекрасные порывы!
Товарищ, верь: взойдет она,

Звезда пагасительного счастья
Россия вспрянет ото сна,
И на обломках самовластья
Напишут наши имена!

1818 г.

А.С. Пушкин

Плакат мастака Б. Зеленскага, выпушчаны выдавецтвам «Искусство» да 150-годдзя з дня нараджэння А. С. Пушкіна.

чоўскае паўстанне, адчуваюцца глыбока адмоўныя адносіны Пушкіна да ўнутранай палітыкі самадзяржаўя, якое аддавала Расію і рускі народ на самавольства чужаземных наймітаў царызма.

Рэакцыйны характар палітыкі Нікалая І, які душыў усё жывое, усё, што мысліць, і здзіўляючая неаднаведнасць гэтай палітыкі з вялікімі пераўтваральнымі справамі Петра І, размышленні аб трагічным лёсе асобы, бясільнай супраць самадзяржаўнага самавольства, натхнілі Пушкіна на стварэнне паэмы «Медны коннік» — твору, які здзіўляе сваёй сілай і апрацоўкаю вершу.

У трагічным лёсе героя паэмы — Еўгенія, якога праследуе цяжказводным тупатам Медны коннік, Пушкін як-бы прароча адгадаў і свой уласны лёс, з такой жорсткасцю растаптаны чыгуннай ступою самадзяржаўя. 27 студзеня 1837 года, зацкаваны прыдворнай арыстакратычнай чэрыю, Пушкін быў цяжка паранены на дуэлі, а 29 студзеня ён памёр.

Гісторыя гэтай дуэлі — гэта гісторыя абдуманнага, сістэматычнага цкавання Пушкіна з боку царызма. Красуня-жонка Пушкіна мела вялікі поспех у свеце. Асабліва ўпарта і нахабна заляцаўся да яе палітычны эмігрант — француз Дантэс, які ўцёк у Расію ад рэвалюцыі. Свецкая чэры з ведама цара пачала пашыраць гнусны паклёп на жонку Пушкіна, звязваючы яе імя не толькі з Дантэсам, але і з царом. Пушкіну няспынна пасылаліся брудныя ананімныя лісты. Баючыся і нена-

відзячы Пушкіна, самадзяржаўе проста парашыла справакаваць вялікага паэта на дуэль, каб забіць вестуна свабоды і чалавечнасці, і дабілася свайго. Але і гэтага было яшчэ мала. Цела Пушкіна цар парашыў схавць ад народа, бо баяўся народнага хвалявання. Ноччу 3 лютага гроб з целам Пушкіна быў пакладзены на простыя сялянскія сані, пакрыты рагожай і патаемна накіраваны ў Святагорскі манастыр каля сяла Міхайлаўскага, дзе паэта і пахавалі.

За сто з лішнім год пасля трагічнай смерці Александра Сергеевіча Пушкіна аб ім і яго творчасці напісаны тысячы кніг, артыкулаў, даследаванняў. Але толькі ў нашу сацыялістычную эпоху да-сапраўднаму глыбока раскрылася нацыянальнае і сусветнае значэнне пушкінскай творчасці, як «самага поўнага выражэння духоўных сіл Расіі» (М. Горкі).

Пра велізарнае, непамінаючае значэнне Пушкіна для рускай літаратуры дасканалы выказаліся яго сучаснікі.

Белінскі, адзначаючы неўміручае значэнне Пушкіна як паэта нацыянальнага, падкрэсліваў сусветнае значэнне яго творчасці, назваўшы Пушкіна светааб'емлю-

чым геніем, бо вялікі паэт у радзе сваіх твораў адлюстраванне жыцця розных эпох і розных народаў з любоўю і павагай да іх культуры, іх звычаяў і нормаў. Заветнай для Пушкіна была мара аб дружбе народаў, аб тым часе, калі «народы, распрі позабыв, в великую семью объединятся». Зараз здзейснілася гэта мара паэта: яго вершы перакладзены амаль на ўсе мовы народаў СССР. Яго «любезная калмычка» піша зараз універсітэцкі рэферат аб яго творчасці, красуні Грузіі спяваюць на сваёй роднай мове рамансы на словы яго цудоўных вершаў, ведаюць і любяць яго і славянскія народы, і фіны, і тунгусы.

Пушкін — найвялікшы мастак слова. Змагаючыся за высокую ідэйнасць мастацтва, за яго народнасць, Пушкін лічыў, што задача паэзіі — гэта служэнне грамадству.

Недарма ў сваім «Помніку», акрэсліваючы значэнне сваёй творчасці, сам паэт пісаў:

«И долго буду тем любезен я народу,
Что чувства добрые я лирой пробуждал,
Что в мой жестокий век восславил я Свободу
И милость к падшим призывал».

МОЙ ЛЮБИМЫ ВОБРАЗ

Я ШЧЭ дзяўчынкай прачытала я раман у вершах «Еўгені Онегін». Мала сказаць — прачытала.

Увесь твор глыбока прадумала, за сваю шмат урыўкаў напамінаць. Вобраз Тацяны Ларынай — гэтай чароўнай рускай дзяўчыны — глыбока запаў мне ў душу. У марах сваіх я ўяўляла той час, калі вобраз яе здолею сама ўвасобіць на сцэне.

Ішлі гады. Вучэнне скончылася, і я стала опернай артысткай. У операх спявала шмат адказных партый, але самай любімай заўсёды была для мяне партыя Тацяны ў оперы Чайкоўскага на словы Пушкіна.

У сваім вершаваным рамане «Еўгені Онегін» Пушкін стварыў цудоўны вобраз рускай жанчыны, поўны незвычайнага паэтычнага характа. Тацяна Ларына — разумная, прыветная, праўдзівая і непасрэдная натура — перажывае глыбока і моцна. Да сустрэчы з Онегіным Тацяна была ціхай, маўклівай дзяўчынай з душой, поўнай незразумелага для навакольных смутку, імкненняў, жаданняў. І гэта сапраўды прыгожая руская душа здавалася чужой у родным доме. Таня з першага погляду зразумела, што Онегін — герой яе дзявочых мараў, той, каго яна пакахала не бачыўшы. У сваім каханні Тацяна адкрываецца першай. У лісце да Онегіна яна раскрывае ва ўсёй глыбіні сваю чыстую, шчырую

дзявочую душу. Але Еўгені не ацаніў яе шчырасці. Тацяна рассталася з ім з глыбокай ранай у сэрцы. Прамінула некалькі год, аднак пачуццё да яго не знікае. Яна памятае і любіць Онегіна і тады, калі выходзіць замуж за генерала, і тады, калі зноў сустракае Онегіна і пераконваецца ў яго шчырым каханні. Але цяпер шчасце з любым ужо немагчыма. Верная свайму слову і абавязку, Тацяна дае Онегіну такі адказ: «Я другому отдана и буду век ему верна».

Перада мною стаяла складаная задача — паказаць глядачу ўсю глыбіню перажыванняў Тацяны, данесці да яго ва ўсёй свежасці і характэ мары і пачуцці гераіні оперы. Праца над партыяй Тацяны Ларынай прынесла мне вялікае творчае задавальненне. Паспех оперы ў пастаноўцы нашага тэатра — дарагая ўзнагарода для ўсяго калектыва выканаўцаў.

Пушкіна ў нашай краіне любяць і цэняць. Многія яго творы пакладзены на музыку. Па іх напісаны лібрэта для опер і балетаў, песні і рамансы. Я належу да шматлікай арміі савецкіх артыстаў, якія праз оперу, праз шматлікія песні і рамансы знаёмяць з творчасцю Пушкіна самыя шырокія масы народа. І гэтым я ганаруся.

Р. МЛОДЭК,
народная артыстка БССР.

Опера Чайкоўскага «Еўгені Онегін» у пастаноўцы Беларускага Дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета. На здымку: Тацяна — народная артыстка БССР Р. Млодэк, Онегін — заслужаны артыст Армянскай ССР Н. Сердобаў.

Фото Г. Бугаенкі

ВЕЧНА ЖЫВЫ

ЗНОЎ і зноў перачытваю вершы Пушкіна... Якая магутная жыццесцвярдзальная сіла ў іх! А колькі разнастайнейшых адценняў у вершах лірычных! Тут усё—і элегічны сум, і пяшчотныя мелодыі кахання, і матывы высокіх грамадскіх пачуццяў, і філасофскі роздум аб вечнасці быцця, і цудоўныя малюнкi прыроды, і радасны гімн жыццю, сонцу і шчасцю.

Забываешся, што паэт жыў больш стагоддзя назад.

Пушкін з намі ўсюды. І ў суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны напамінаў ён нам сваім гордым абліччам, свабодалюбнымі героямі сваіх твораў, гімнамі славы рускай зброі аб тым, што рускага народа нікому не заняволіць, што «в Москве белокаменной чужеземцам не властвовать».

І сёння вялікі паэт разам з намі змагаецца за культуру, за «сонца і розум» супраць фальшывай мудрасці і цемры людзедаў далара,

супраць цемрашальства рэакцыйных сіл, якія выхваляюць смерць і вайну.

Сцэна з спектакля «Барыс Гадуню» А. С. Пушкіна ў Беларускам дзяржаўным драматычным тэатры імя Я. Купалы. На здымку: Марыя Мнішак — заслужаная артыстка БССР Л. Шырко, Грыгоры Отрэп'еў — артыст Б. Уладзімірскі.

Фото Г. Бугаенкі.

На яго вершах мы вучымся любіць родную зямлю, захапляцца яе багаццямі, характам неасяжных палёў і лясоў, веліччу горных вяршынь.

З Пушкіным я пазнаёмілася і палюбіла яго ледзь толькі навучылася чытаць. З дзіцячых год ён вечны мой спадарожнік. Школьніцай я любіла пісаць укладанні найбольш на пушкінскія тэмы. З той жа вершаў Пушкіна не расставалася і ў гады Вялікай Айчыннай вайны, калі была салдатам Савецкай Арміі. З вялікай цікавасцю вывучаю жыццё і творчасць паэта і цяпер, будучы студэнткай Педінстытута. У інстытуце і на прадыярствах Мінска зрабіла некалькі дакладаў аб Пушкіне.

Зноў і зноў перачытваю лірыку Пушкіна—невывучэнную крыніцу аптымізма, багасцасці, хваляючых глыбокіх пачуццяў.

А. ВІРКОЎСКАЯ
студэнтка IV курса літфака
Педінстытута.

ПУШКІН ЗАЎСЁДЫ З НАМІ

У ЧЭРВЕНІ наша грамадскасць адзначала 150-годдзе з дня нараджэння вялікага рускага паэта — Александра Сергеевіча Пушкіна.

Я працую ў дзіцячай чытальні, якую наведваюць і малышы-першакласнікі, і піонеры, вучні V — VI класаў, і нават дашкаляты, якія яшчэ не ўмеюць чытаць, а толькі разглядаюць у кнігах малюнкi.

— Што-б ты хацеў пачытаць сёння? — пытаю свайго «старога» чытача, васьмігадовага Сярожу Яргольскага.

— Казку пра цара Салтана.

Сярожавы вочкі пры гэтым блішчаць жывымі праменьчыкамі. Відаць, ён ужо чуў пра гэту казку, а цяпер сам хоча пазнаёміцца з царом Салтанам, з яго адважным сынам Гвідонам і чароўнай царэўнай Лебедзю. Ды не толькі адзін Сярожа — усе дзеці, як толькі ўпершыню пераступяць парог бібліятэкі, адразу ж пікавацца цудоўнымі казкамі Пушкіна. Крыху старэйшыя чытаюць «Дуброўскага», «Капітанскую дачку», «Каўказскага нявольніка», апавесці і вершы вялікага паэта.

Сваім чытачам я даю кнігі не

толькі для індывідуальнага чытання. Часта сама чытаю ім. У юбілейныя дні наладжвалі спецыяльныя пушкінскія чытанні, якія вельмі падабаюцца дзецям.

Ёсць у нас і адзел, які забяспечвае літаратурай 78 бібліятэк-перасовак. За апошні год рабочыя, калгаснікі і інтэлігенцыя Мінскай вобласці прачыталі многія тысячы кніг, сярод якіх віднае месца займаюць творы Пушкіна.

Аб тым, як высока цэняць Пушкіна ў нашай краіне, сведчаць хопь-бы выступленні на канферэнцыях, якія мы прысвячаем творчасці Пушкіна.

Так, наборшчыца друкарні імя Сталіна Гарбачова Елена Леонцьеўна ў сваім выступленні на канферэнцыі чытачоў адзначыла:

— Можна з упэўненасцю сказаць, што сярод рабочых нашага цэха няма чалавека, які-б не любіў і не чытаў Пушкіна. Яго паэзія зразумела і даступна ўсім. Пушкіна мы любім за тое, што ён, як ніхто іншы, здолеў адкрыць перад намі столькі характава і паэзіі ў прыродзе і ў чалавечых характарах, за тое, што ён вельмі любіў свой народ і лепшыя

парывы душы сваёй аддаў Расіі — айчызне.

У прысвечаных творчасці Пушкіна вечарах і канферэнцыях чытачоў прымаюць удзел беларускія пісьменнікі і паэты, артысты оперы і драмы. З вялікай увагай слухаюць чытачы на сваіх канферэнцыях творы Пушкіна ў новых перакладах на беларускую мову, пакладзеныя на музыку вершы, ары і дуэты з опер на сюжэты Пушкіна.

Работнікі бібліятэкі разам з актывам чытачоў аформілі вялікі альбом аб жыцці паэта, зрабілі вітрыну розных выданняў яго твораў і выказванняў аб іх крытыкаў, вучоных, палітычных дзеячоў. Бібліятэка напоўнілася зараз новымі пушкінскімі выданнямі.

У Пушкінскай бібліятэцы я пачала працаваць з 1919 года і з таго часу лічу сябе прапагандыстам творчасці Александра Сергеевіча Пушкіна. У савецкай краіне не павінна быць чалавека, які-б не ведаў і не любіў Пушкіна.

З. В. ЛІХАЧОВА,
бібліятэкар Мінскай абласной
бібліятэкі імя А. С. Пушкіна.

САМААДДАНАЯ ПРАЦА СОВЕЦКІХ ПАТРЫЁТАК

(Агляд лістоў у рэдакцыю)

У РЭДАКЦЫЮ нашага часопіса паступае шмат лістоў, у якіх працаўніцы сацыялістычных палёў расказваюць пра свой вопыт вырошчвання высокіх ураджаяў, умацавання калгаснай гаспадаркі, палепшання добрабыту калгаснікаў.

Агульнае, што родніць гэтыя весткі з розных куткоў нашай рэспублікі, заключаецца ў высокай свядомасці сялянск. Яны добра разумеюць вялікую адказнасць за даручаную справу, нястомна клопоцацца аб праўтанні Радзімы, не хочуць спыняцца на дасягнутым, а імкнуцца ўсё ўперад.

Толькі буйная аграмаджаная сельская гаспадарка адкрыла перад сялянскімі неасяжныя прасторы для праўлення творчай ініцыятывы. У калгасах выраслі жанчыны, якія з'яўляюцца арганізатарамі калгаснай вытворчасці, спрактыкаванымі майстрамі высокіх ураджаяў.

Наша краіна высока цэніць самаадданую працу савецкіх патрыётак. За ўраджай 1948 года ўрад узнагародзіў вялікую колькасць перадавікоў сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі. Дзесяць калгасніц атрымалі высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Козырава Ганна Філімонаўна з калгаса імя Кірава Магілёўскага раёна піша ў рэдакцыю:

«Толькі ў нашай савецкай краіне жанчына можа дасягнуць такой вялікай чэсці, як узнагарода за працу. Урад узнагародзіў мяне ордэнам Леніна. Наша звяно сабрала летась па 9 цэнтнераў ільновалакна і па 6,6 цэнтнера ільносемея з гектара. Сёлета яно абавязалася вырасіць па 10 цэнтнераў ільновалакна і па 7 цэнтнераў ільносемея на плошчы ў 2,5 гектара. У нашым калгасе ідзе гарачае спаборніцтва паміж звеннямі. За леташні ўраджай двум нашым звеннявым прысвоена ганаровае званне Героя Сацыялістычнай Працы, а 25 калгаснікаў і калгасніц урад узнагародзіў ордэнамі і медалямі. Такая ўвага і клопаты савецкай улады акрылілі нашых калгаснікаў на яшчэ чышнюю працу».

З калгаса «Профінтэрн» Дрысенскага раёна звеннявая Ляснічая Ефрасіння Паўлаўна свой ліст у рэдакцыю заканчвае наступнымі словамі:

«Я выношу найвялікшую ўдзячнасць партыі і ўраду, бацьку і другую савецкіх жанчын таварышу Сталіну за прысваенне мне высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы».

Другая звеннявая, з калгаса імя Молатава Мінскага раёна Сасункевіч Вольга Іванаўна так апісвае сваю працу:

«Мы ведаем, што без аграмаічнай навукі, без ведаў нельга вырасіць высокі ўраджай. І таму ўсе члены майго звяна ахвотна вучацца. Мы праслухалі ўжо 12 лекцый навуковых работнікаў Акадэміі навук і 10 лекцый агранома на тэмы аб пасевах і доглядзе раслін».

Ад усяго сэрца дзякую савецкую ўладу за клопаты аб працоўным народзе і ўзнагароджанні мяне ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Ніколі не думала, каб я, простая сялянка, магла атрымаць такую ўзнагароду. Я нястомна буду змагацца за яшчэ вышэйшы ўраджай, каб заваяваць званне Героя Сацыялістычнай Працы і каб усе члены майго звяна атрымалі ўрадавыя ўзнагароды».

Добрасумленная праца калгасніц багата аплачваецца. Летась тав. Сасункевіч выпрацавала 288 працадзён і на кожны атрымала па 2,5 кг збожжа, па 10 кг бульбы, па 3 кг гародніны і па 4 руб. 20 к. грашыма. Калгасны лад прынёс у сялянскія хаты дастатак і славу.

У калгасе «Інтэрнацыянал» Лёзненскага раёна працуе звеннявой Варкулевіч Вольга Іванаўна. У мінулым годзе яе звяно атрымала на працадзень толькі як дадатковую аплату за вырашчаны лён па 2 кг пшаніцы і па 20 руб. грашыма. Акрамя таго, на агульныя калгасныя працэдні звяно атрымала па 1,5 кг збожжа, па 4 кг бульбы, па 3 кг сена і па 2 руб. грашыма. За дасягненне высокага ўраджаю тав. Варкулевіч ўзнагароджана ордэнам Леніна, а 7 членаў яе звяна ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі.

«Мы цвёрда вырашылі, — піша Вольга Іванаўна, — высокім ураджаем аддзякаваць нашу большавіцкую партыю і роднага таварыша Сталіна за праўленне клопаты аб нас, калгасніках».

А хто ў нашай рэспубліцы не ведае знатную ільнаводку з калгаса «Расоны» — Гарэцкую Ганну Савельёну? Яна дзесяць год узначальвае звяно. У калгасе няспынна расце ўраджайнасць, а разам з ёю прыбыткі калгаснікаў. У мінулым годзе за ільнопрадукцыю, зданую дзяржаве, калгаснікі атрымалі 48 тысяч рублёў і 20 тон пшаніцы.

Ганна Савельёна карыстаецца сярод працоўных вялікай павагай і аўтарытэтам. Гэта яе — простую сялянку — калгаснікі выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, даверылі ёй вырашаць дзяржаўныя пытанні. Натхнёная праца ільнаводкі на карысць Радзімы адзначана славай і гонарам, ёй прысвоена высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Лісты ў рэдакцыю аб доблеснай працы савецкіх патрыётак з'яўляюцца яркім паказчыкам росту новага чалавека, у якога асабістыя інтарэсы зліліся з грамадскімі. Колькі энергіі, розуму, кемнасці ўкладаюць працаўніцы сацыялістычных палёў у даручаную ім справу! Усе свае сілы, веды і вопыт, набыты гадамі, аддаюць яны на карысць любімай Радзімы. Нашы звеннявыя выступаюць як добрыя арганізатары, тварцы і шукальнікі новага. Глыбока ўваходзяць яны ва ўсе працэсы вытворчасці.

За сціслымі радкамі лістоў звеннявых і радавых калгасніц адчуваецца веліч творчага дзяржання, крапатлівай, напружанай працы, паўстае яркі малюнак упартай барацьбы за высокі ўраджай, які дасягаецца ў адзінстве навукі і практыкі.

Ордэнаноска Тарасава Васіліса Лаўрэнцьеўна з калгаса «Шлях сацыялізма» Горацкага раёна дзеліцца ў лісце сваім вопытам:

«Як толькі мы пасеялі лён, адразу пайшлі вялікія дажджы і прыбілі зямлю. Гэта калгасніц устрыжвала. Параліся з аграномам. Корку знішчылі лёгкімі ручнымі матыгамі і выратавалі ўсходы. Але хутка новая бяда стрэслася: не паспелі ўсходы дасягнуць 5—6 сантыметраў, як на іх навалілася блошка. Калгасніцы своечасова выявілі пагрозу. Раніцай, калі яшчэ стаяла раса, асыпалі расліны попелам, а затым крэмнефторыстым натрыем. Блошку знішчылі. Звяно двойчы матыгавала міжрадзі. Перад першым матыгаваннем падкармілі ўсходы, унёсшы на гектар па поўцэнт-

ЗАЛАТАЯ ЗОРКА

Эдзі Агняцвет

Мама ў горадзе была
І прывезла Зорку ў скрынцы —
Ад бліскучага святла
Усё найкол мяне іскрыцца:
А таму, што Зорка тая —
Залатая.

Пяць праменьняў у яе,
А ў праменьнях — Серп і Молат.
Мама Зорку надзяе
І ласкава, і вясёла, —
А сама ў сукенцы новай,
У шайкавай.

Мне не ўцерпець, не ўстаяць,
Ведаць мне-ж усё патрэбна!
Мама, зоранька твая,
Можна быць, зляцела з неба?
І смяюцца ў маці вочы:
— Ведаць хочаш?

Мы світанкаў залатых
Ані разу не праспалі,
Гэта водблеск ясны іх
Тут — на зоркавай медалі,
Гэта — сонца ад усходу
Да заходу!

Добра сеяць на вясне
Круглатварыя зярняты!
Добра ў нашай старане
Ураджаі знімаць багаты —
На былых балотах чорных,
Нам пакорных!

Зорка чыстая, свяці
Залацістым ззяннем нівы!
Ты-ж, дачка мая, расці
Працавітай і руплівай.
Берагчы мы будзем зорка
Нашу Зорку!

Героі Соцыялістычнай Працы М. А. Эзерын (калгас «Інтэрнацыянал» Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці і А. С. Гарэцкая (калгас «Расоны» Расонскага раёна Полацкай вобласці).

нера аміячнай селітры і на цэнтнеру попелу. Зямлю варушылі на поўную матыгу, пры гэтым ішлі па міжраддзях, якія яшчэ не матыжылі.

Паладзілі добра праполку. Кожная калгасніца, што працавала ў маім звяне, сачыла за сваім сталым участкам, што вельмі палепшыла якасць працы. Кожнай калгасніцы я старалася растлумачыць нашы задачы і абавязкі і патрабавала добрасумленных адносін да працы».

Усе захады, якія рабіла звяно Тарасавай пры вырошчванні лёну, даступны і кожнаму калгасу.

З вялікай цеплынёй і любоўю расказвае аб вырошчванні кок-сагызу ўзнагароджаная ордэнам Леніна Брагінец Алена Ільвічна з калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна. Яна ведае, што гэта культура вельмі патрэбна дзяржаве, а таму кланатліва даглядае пасевы.

«Як толькі з'явіліся першыя ўсходы, — піша нам Алена Ільвічна, — да кожнага члена звяна прымацавалі ўчастак. Пасевы палолі па пяць разоў, зямлю рыхлілі ў міжраддзях, на кожны гектар унеслі па два цэнтнеры калійных угнаенняў. Пры індывідуальнай здзелшчыне было добра відаць, які ўраджай вырастат у кожна з членаў звяна. Я сабрала з 0,28 гектара 1900 кілаграмаў карэння».

І ўсё-ж такі дасягнутыя поспехі не здавальняюць калгаснікаў. Адчуваецца гэта ў кожным лісце.

Звеннявая Крывадубская Мар'я Нікалаеўна з калгаса «1 Мая» Слуцкага раёна піша:

«Поспехі мінулага года не могуць задаволіць наша звяно. Падводзячы вынікі работы 1948 года, мы паставілі перад сабою новыя задачы: атрымаць з гектара па 20 цэнтнераў азімых на плошчы ў 12 гектараў і па 500 цэнтнераў бульбы на плошчы ў 3 гектары. Дабіцца такога ўраджаю нялёгка, але мы прыкладзем да таго ўсе свае намаганні.

За леташні ўраджай я ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Сёлета я выкарыстаю ўвесь

свой вопыт і энергію, каб атрымаць званне Героя Соцыялістычнай Працы».

Пры савецкай уладзе поўнакроўным і яркім стала жыццё працоўных заходніх абласцей нашай рэспублікі. Вялікія змены адбыліся тут за дзесяць год — з часу ўз'яднання іх у дружнай савецкай сям'і.

Пра гэтыя змены ярка гаворыць звеннявая калгаса імя Леніна Маладзечанскай вобласці — Івашкевіч Варвара Нікалаеўна.

«Пры панскай Польшчы, — піша яна, — беларускаму людзю вельмі дрэнна жылося. Асабліва такім, як мой бацька, беднякам безземельным. Ад цяжкіх да цяжкіх працавала яны на кулакоў ды памешчыкаў за хлеба скарынку. Пра вучобу і думаць нельга было. Для беларусаў і школ на роднай мове не адкрывалі. Вучыліся толькі багатыя».

Зусім інакш зажылі мы пры ўладзе савецкай. З уступленнем у калгас я стала поўнапраўнай грамадзянкай, прымаю актыўны ўдзел у калгаснай вытворчасці. Была ўдзельніцай абласной нарады сялян-калгаснікаў. Ездзіла на экскурсію ў перадавыя калгасы Мінскага раёна. Наша звяно сёлета абавязалася сабраць па 18 цэнтнераў збожжа на плошчы ў 12 гектараў. Яшчэ ранней вясной мы прапаравалі свой ўчастак і падкармілі суперфасфатам па тры цэнтнеры на гектар. Мы ўпэўнены, што слова сваё стрымалі».

За поспехамі калгасных гераінь уважліва сочыць уся наша краіна. Іх перамогі з'яўляюцца перамогамі ўсяго савецкага народа.

З усіх куткоў Савецкага Саюза паступаюць лісты на імя Героя Соцыялістычнай Працы — Аўсеенка Лідзіі Васільеўны. Ёй пішуць рабочыя, калгаснікі, воіны Савецкай Арміі. Усе яны цікавяцца справамі калгаса, просяць падзяліцца вопытам, ад шчырага сэрца жадаюць далейшых поспехаў. Гэта цёплая, задушэўная перапіска паказвае, наколькі савецкім людзям дарагі і блізкі інтарэсы кожнага будаўніка камунізма.

МАЛАДЫ інжынер меліярацыі Андрэй Пятровіч Берасценя быў сёння ў прыўзнятым настроі. Яго нахмураны ў роздуме твар з мяккімі прывабнымі рысамі раптам пасвятлеў. Інжынер устаў з-за стала, выпрастаўся ва ўвесь свой высокі рост і рапуча сунуў у папальнічку недакураную напярэсу. Адеунуўшы з дарогі крэсла, ён прайшоўся некалькі разоў туды і назад па сваім маленькім халасцяцкім пакойчыку. Падышоў да акна, за якім ужо даўно стаяла ясная зімовая раніца. Пастаяў нейкі час каля невялікага чарцёжнага століка, на якім быў накіраваны ліст ватмана, ляжалі перы, лінейкі і ўсякая іншая чарцёжная зброя.

Балота «Доўгае поймішча» цягнулася на некалькі кіламетраў уздоўж левага нізкага берагу маленькай рэчкі Балацянкі, займаючы плошчу ў добрых пяцьсот гектараў. Міністэрства даручыла маладому інжынеру распрацаваць праект асушкі. Увесь пачатак зімы ён патраціў на вывучэнне гэтай забалочанай плошчы. Узброены тэадалітам, выхадзіў яе ўздоўж і ўпонах. Нарэшце, сабраўшы патрэбны матэрыял, засеў за чарцёжны стол.

І вось, пасля дзесятка ім самім забракаваных варыянтаў праекта велізарнай сеткі асушальных калектараў, стрэлак, вадазборных каналаў, плацін, Берасценя знайшоў урэшце самы дасканалы і эфектыўны.

Берасценя быў сынам калгасніка з маленькай палескай вёскі Лажыны. Яшчэ ў юныя гады ён цвёрда паставіў сабе за мэту набыць вышэйшую адукацыю, а потым, стаўшы настаўнікам, аграномам або ўрачом, вярнуцца на Палессе, каб усе свае веды і сілы аддаць роднаму краю, самому прыняць удзел у яго велічым пераўтварэнні.

Цяпер яго мары збыліся. Ён скончыў Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію і вось ужо зрабіў самастойна свой першы крок — закончыў праект асушкі поймішча ракі Балацянкі.

У дзверы бакоўкі пастукалі. Увайшла гаспадыня — ціхая, яшчэ не старая жанчына.

— Ваш сніданак гатовы. Падваць можна?

— Настася Кірылаўна, — паспешыў падзяліцца сваёй перамогай Берасценя, — а я сёння закончыў праект!

— Дарагі-ж вы мой, такі дабіліся! — у пчырай радасці ўсклікнула гаспадыня, але, уважліва аглядаючы пакой, з дакорам дадала: — Ві-

Усевалад ІГНАТАЎ

(Апавяданне)

Мал. Ю. Пучынскага

даць, зноў усю ноч не клаліся спаць.

Калі гаспадыня выйшла, Берасценя падышоў да свайго рабочага стала, над якім у нефарбаванай дубовай рамачцы вісеў партрэт дзяўчыны. Прыгожыя вочы яе паглядалі смела і нават крыху дзёрзка, пухлыя губы склаліся з выразам упартасці, а мяккія светлыя валасы надавалі ўсёму твару нейкую асаблівую прывабнасць. «Ну, а ты... а ты, неразумная, падзеліш ты маю радасць?» — паглядаючы на партрэт, пытаўся ў думках Андрэй. Але дзяўчына з упартым выразам твару маўчала.

Бяссонная ноч давала сябе адчуваць, і Берасценя, паснедаўшы, збіраўся прагуляцца па вуліцы, каб асвежыць галаву. Але гэты намер здзейсніць не ўдалося. З-за дзвярэй нехта тоненькім галаском запытаў:

— Можна да вас, Андрэй Пятровіч?

Атрымаўшы дазвол, у пакойчык, крыху саромячыся і стараючыся не надта тупаць, адзін за адным увайшлі чатыры хлопчугі і дзве дзяўчынкі, дзесяцікласнікі мясцовай школы. Узначалывала групу баявая, з бліскучымі чорнымі вочкамі Тацяна — дачка суседкі Настасі Кірылаўны.

Неяк у калгасным клубе з месца назад вясковыя школьнікі, акружыўшы яго, прасілі нараіць ім, куды наехаць вучыцца, скончыўшы школу, якую прафесію выбраць, якімі пляхамі пайсці ў жыццё. У той час у інжынера нехапала часу на такую гаворку, і ён напросіў юнакоў у вольную хвілінку зайсці да яго на кватэру.

Відаць было, што інжынер быў рады прыходу гасцей. Яго адразу пакінула зморанасць. Ён некалькі раз прайшоўся з канца ў канец пакойчыка. Яму хацелася-б адрасаваць тое, што доўга мучыла яго, не толькі гэтым маладым людзям, якія моўчкі ўважліва сачылі за кожным яго рухам, але і той далёкай упартай дзяўчыне, якая паглядала з партрэта.

— Усе вы чыталі, напэўна, такі вясёлы верш Маякоўскага: «Кім быць?»

— А як-жа, вядома, чыталі, — адказалі разам падлеткі, а Тацяна дадала:

— Там яшчэ ёсць такія радкі: «Кнігу пераворочыв, намотай себе на усё: усе работы хороши, выбирай на вкус».

— Зусім правільна. Чалавек у нашай краіне, як нідзе ў свеце, акружаны папанаі. У нас любая прафесія патрэбна і пачэсна. Калі табе падабаецца прафесія доктара, — вучыся на доктара: нам дактароў патрэбна многа. Падабаецца прафесія настаўніка, агранома, інжынера, калгаснага брыгадзіра, трактарыста, шафёра, вучонага — становіся, кім хочаш: яны ўсе нам патрэбны. І лепш Маякоўскага я раскажаць пра гэта не здолею. Скажу вам толькі адно — кім вы ні сталі-б, не забывайце, што навучыла і вырашціла вас наша савецкая Радзіма, і што вы павінны спаўна ёй аддзякаваць за гэта.

Берасценя падышоў да акна і прымоўк у задуменні. Вучні ні адным рухам не парушылі цішыні. Павярнуўшыся да стала, інжынер узяў ліст ватмана.

— Бачыце гэтыя чарнавыя накіды?... Я раскажу вам гісторыю двух студэнтаў, маіх блізкіх знаёмых. Абодва яны былі маладыя савецкія людзі, з натуральнай для маладосці прагай да радасцяў жыцця. Але кожны па-свойму разумеў яго радасці. Вучыліся яны ў адной акадэміі, разам працавалі над дыпломнымі праектамі і атрымалі званне інжынера. Сумесная вучоба і праца зблізілі гэтых юнака і дзяўчыну. Яны моцна пакахалі адзін аднаго і марылі звязаць назаўсёды свае жыццёвыя дарогі. На жаль, па дэўнаму збегу акалічнасцей, толькі ў апошні час, калі абодвум давалі накіраванне на працу, выявіліся іх процілеглыя погляды. Юнак бачыў сваё пачасце ў практычнай карыснай працы для народа. Яго цягнула на вёску, дзе на неасушаных яшчэ балотах ён мог з карысцю прымяніць свае веды. Дзяўчына-ж не бачыла радасці ў працы. Выхаваная ў сям'і адсталатаг месцічкавага абывателя з прымітывным разуменнем чалавечага шчасця, яна нават у здаровым студэнцкім калектыве не вызвалілася ад абытацтваў. Яна лічыла, што радасць можна спазнаць толькі ў горадзе з яго шумным імклівым жыццём, асфальтаванымі вуліцамі, аўта, кіно ды тэатрамі. Непрыватнай да прыкрасці здавалася ёй работа ў якой-небудзь палескай вёсцы або раённым цэнтры, адарваным ад вялікага горада.

Паглядаючы ў акно, інжынер памалчаў, прайшоўся па пакою.

— І Наташа, не зважаючы нават на тое, што справа дайшла да разлукі з чалавекам, якога, здаецца, кахала, упарта паставіла на сваім. Яна знайшла ў горадзе службу па спецыяльнасці і села за пакрыты тоўстым канцылярскім шклom стол. З таго часу маладых людзей звязвала толькі частая і гарачая перапіска. Урад рэспублікі даручыў таму інжынеру асушыць забалочаны край, і ён цалкам аддаўся цікавай і патхнёнай працы. Часта пісаў ён Наташы пра свае няўдачы і поспехі, пра поўны кіпучай дзейнасці свет і людзей, што яго акружалі, прасіў прыслаць патрэбную тэхнічную кнігу, якой часам пад рукой не знаходзіў. А дзяўчына дакладна раз у тыдзень прысылала яму заўсёды ў зялёных канвертах адказы. У пісьмах называла яго «рабінзонам» або «палескім пустэльнікам» і дакарала ў няўменні цікава наладзіць жыццё. Хлопцу было крыўдна і балюча, але ён, як умеў, даводзіў дзяўчыне памылковасць яе поглядаў.

Відавочна, не толькі хлопец, але і само жыццё многаму навучыла Наташу. У яе пісьмах пачалі гучэць ноткі незадаволенасці пасадай «столаначальніцы», яна зразумела, што складаць зводкі здалося-б і дзяўчына, скончыўшая дзесяцігодку, і нават зайздросціла інжынеру, які знаходзіў вялікую асалоду ў самастойнай творчасці. І кожны раз, разрываючы зялёны канверт, хлопец з надзеяй і хваляваннем думаў: «Неразумнае дзяўчо, калі-ж ты, нарэшце, дойдзеш да праўды? Ці доўга я павінен чакаць?»

Берасценя зрабіў паузу, нібы збіраўся з думкамі.

— А час ішоў, — працягваў ён у хваляванні. — Па балацкіх масівах прайшлі ўжо экскаватары, бы магутныя сланы з хабатамі, пралегла зграбная сетка вадазборных каналаў, сям-там на асушаных прасторах зашумела калгасная лінаніца. Аднак дзяўчына ўсё не магла зразумець, што пшчасця не прынясе ёй нават самы вялікі горад, калі яна прамяняе творчую працу, да якой так настой-

акурат цяпер я атрымаў гэтае пісьмо» — падумаў ён, перахапіўшы ўважлівы позірк Тацяны, якой яна разглядала партрэт над сталом. «Так і ёсць, гэты зялёны канверт выдаў школьнікам герояў маёй аповесці. Як-жа вышла няёмка!» — збянтэжыўся інжынер і, каб не выдань свайго хвалявання, прамовіў:

— Калі вы як след мяне зразумелі, то вам цяпер лятчэй разабрацца ў тым, што трэба рабіць, каб жыццё не прайшло дарэмна і каб потым не шкадаваць.

— Мы вас зразумелі, Андрэй Пятровіч, — адказала за ўсіх Тацяна, — і дзякуем вам за добрыя словы.

Вучні заварушыліся і пачалі нацягваць на свае галовы вушанкі, але Берасценя іх затрымаў.

— Куды заспяшаліся? Пачакайце мяне. Я прачытаю атрыманае пісьмо, а тады разам і пойдзем.

Стаўшы каля акна, ён паспешна разгарнуў складзены напалову лісток і прагна прабег спісання круглым размахыстым почыркам старонкі.

ліва рыхталася, на тоўстае настольнае шкло і кучу паперы. А магчыма, што па ўпартасці сваёй яна не хацела прызнацца ў памылцы.

І Берасценя, спыніўшы свой погляд на Тацяне, раптам ціха спытаў:

— Як на тваю думку, Тацяна: хто прыгажэй і з найбольшай карысцю пражыў — хлопец ці дзяўчына?

Тацяна жвава падхапілася, як на выкліку настаўніка ў школе, і з моцным перакананнем адказала:

— Вядома, той ваш знаёмы хлопец, Андрэй Пятровіч! Ён і радасці зазнаў больш і карысць прынес людзям.

У гэты час у пакой завітала гаспадыня.

— Не перашкоджу? — спытала яна. — Андрэй Пятровіч, вам чарговы зялёны канверт...

Настася Кірылаўна ўсміхнулася, калі Берасценя збянтэжана ўзяў пісьмо з яе рук. «І трэба-ж было, каб

З хвіліну глядзеў у задуме на лядзяныя ўзоры акна. «Што за дасцінны мастак гэты някучы мароз: навыводзіў на шкле такія прыгожыя мярэжы, стрэлачкі, зоркі». Схаваўшы пісьмо у зялёны канверт, інжынер павярнуўся да стала. Яго вочы свяціліся радасцю.

— Рэбяты, — дрогнуўшым голасам сказаў ён, — тая дзяўчына, пра якую расказваў я вам, усё-такі з часам зразумела сваю памылку. Яна ўпотайку доўга зайздросціла інжынеру, які ператвараў балоты ва ўраджайныя калгасныя нівы, пакінула свой стол з тоўстым канцылярскім шклom і таксама паехала на асушку балот.

— Малайчына! Ёй даўно трэба было гэтак зрабіць! — выгукнула Тацяна, хітра бліснуўшы на Берасценю вачыма.

Інжынер апануўся, і яны ўсе шумнай капэлай вышлі з хаты.

СТАЛІНГРАДСКАЯ БІТВА¹

СТАЛІНГРАД! Гэта слова гучыць, як сімвал гераізма і мужнасці. Ён дарагі і блізкі ўсім тым, хто сёння змагаецца за мір і свабоду. Сталінград — грознае папярэджанне для тых, хто зноў марыць аб развязанні сусветнай бойні.

Асабліва дарагі Сталінград савецкім людзям, якія два разы адстаялі гэту цытадэль на Волзе ў барацьбе з лютымі ворагамі савецкай радзімы.

Фільм «Сталінградская бітва» — выдатная рэалістычная кінааповесць аб найвялікшым у гісторыі войн сражэнні, аповесць аб непераўзыйдзенай доблесці, нямеркнучай славе савецкага народа, які здзейсніў вялікі ваенны подзвіг. Іменна тут, на Волзе, была прадэманстравана перавага савецкай ваеннай навукі, трыумф сталінскай стратэгіі і тактыкі.

На экране — першыя кадры фільма. Перад глядачом раскрываюцца старонкі летапісу Вялікай Айчыннай вайны.

... Лета 1942 года. Карыстаючыся адсутнасцю другога фронту, Гітлер перакінуў на савецка-германскі фронт усе свае рэзервы і рэзервы сваіх саюзнікаў, сканцэнтрававшы на паўднёва-заходнім напрамку вялізную ваенную машыну. На вялікіх прасторах савецкай зямлі разыгралася найвялікшае ў гісторыі ўсіх часоў і народаў сражэнне.

Усё новыя і новыя фашысцкія браніраваныя полчышчы імкнуцца да Волгі. Цяжкія і грозныя дні перажывае наша Радзіма.

... Масква! Суровасць ваенных дзён ляжыць тут на ўсім: на вуліцах і плошчах, на тварах людзей. На ўскраінах узводзяцца ўмацаванні, неба Масквы ўсеяна аэрастатамі паветранага загараджэння.

Перад нашымі вачыма — Крэмль. Тут дзень і ноч куе перамогу вялікі Сталін.

Схіліўшыся над вялікай картай, Вярхоўны галоўнакамандуючы аглядае поле гіганцкай бітвы. Побач з таварышам Сталіным — начальнік Генеральнага штаба Чырвонай Арміі генерал Васілеўскі. Геніяльны палкаводзец разгадаў стратэгічны план германскага камандавання.

— Ясна, яны ідуць на Сталінград, — гаворыць, пасля доўгага раздум'я таварыш Сталін Васілеўскаму. — Другі раз нам прыходзіцца адбіваць націск на гэты горад.

— Буйнейшы стратэгічны пункт, — адказвае Васілеўскі.

— Адаць Сталінград, — прадаўжае таварыш Сталін, — гэта значыць адаць праціўніку ўсю перавагу, захаваць — значыць звязаць рукі праціўніку.

¹ «Сталінградская бітва». Мастацка-дакументальны фільм. I серыя. Сцэнары Н. Вірты, пастаўка В. Пятрова, галоўны апэратар Ю. Екельчык, галоўны мастак Л. Мамаладзе, кампазітар А. Хачатурян. У галоўнай ролі — А. Дзікі. Вытворчасць кіностудыі «Мосфильм», 1949 г.

Кадр з фільма «Сталінградская бітва». У ролі І. В. Сталіна — А. Дзікі, у ролі генерал-палкоўніка А. М. Васілеўскага — Ю. Шумскі.

стварыць пагрозу яго камунікацыям... Бясспрэчна, захоп Сталінграда — важнейшая частка стратэгічнага плана германскага камандавання ў гэту кампанію... Мы яшчэ не ведаем усіх падрабязнасцей плана, але ён мне здаецца больш авантурыстычным, чым леташні план захопу Масквы...»

Таварыш Сталін выдае загад аб абароне Сталінграда, аб узмацненні фронту Клецкая — Серафімовіч.

Далейшыя падзеі пацвердзілі празорлівае прадбачанне таварыша Сталіна аб сапраўдных замыслах гітлераўскага камандавання. Кінуўшы летам 1942 года вялізныя сілы пад Сталінград, Гітлер марыў з ходу авалодаць волжскай цвярдзінняй і, разарваўшы савецкі фронт, прадаўжаць наступленне ўздоўж Волгі на поўнач, у абыход Масквы.

У ліпені 1942 года арміі фашысцкіх генералаў Паўлюса і Гота, раскалоўшы паўднёва-заходні фронт, прарываюцца к Дону. Тут 20 дзён адбываецца жорсткае крывавае сражэнне. Цаной вялікіх страт немцам удаецца фарсіраваць Дон. Пачынаецца бясспрыкладная па размаху і сіле бітва ля сцен Сталінграда, за Сталінград.

І ў гэты перыяд самай цяжкай барацьбы, калі Савецкі Саюз адзін на адзін сражаецца з галоўнымі сіламі немцаў, прыняўшы на сябе ўдар 240 дывізій, Чэрчыль і Гарыман, якія вялі ў Маскве перагаворы з таварышам Сталіным, адмаўляюцца выканаць урачысты абяцанні аб адкрыцці другога фронту ў Еўропе ў 1942 годзе.

Палітычны дзілок і шулер Чэрчыль, спасылаючыся на розныя акалічнасці, заяўляе, што заходнія дзяржавы не гатовы да адкрыцця другога фронту, што іх ваенныя дзеянні ў Еўропе затрымаюцца, па крайняй меры, яшчэ на год.

Чэрчыль і яму падобныя ворагі савецкага народа імкнуліся абяскровіць Савецкі Саюз, знясіліць яго, каб пасля дыктаваць яму сваю волю.

З глыбокай верай у сілы савецкага народа і яго арміі таварыш Сталін заяўляе Чэрчылю:

— Пан прэм'ер-міністр, Савецкі Саюз і яго армія за-

трымае наступленне немцаў. Але ўся адказнасць за новыя дзесяткі тысяч ахвяр у Еўропе падзе на галовы тых, хто парушыў свае ўрачыстыя абяцанні.

Таварыш Сталін разгадаў каварны, здрадніцкі план злейшага ворага савецкай краіны—Чэрчыля. Звяртаючыся да Молатава, таварыш Сталін кажа:

— Усё зразумела. Кампанія ў Афрыцы... Італія. Яны проста хочуць першымі прыйсці на Балканы. Хочуць даць нам сыйсці крывёю, каб потым дыктаваць нам... хочуць дабіцца сваіх мэт чужымі рукамі. Не выйдзе! Славяне будуць з намі. Спадзяюцца, што мы зладзім Сталінград і страцім плацдарм для наступлення. І гэта не выйдзе!

На экране з'яўляюцца хвалюючыя кадры жніўняскіх баёў... 23 жніўня. У гэты дзень гітлераўскія бандыты кінулі на Сталінград сотні самалётаў. Няспыннымі эшалонамі вораг кідае ў бой танкі, гітлераўцы робяць адну за другой псіхічныя атакі. Але ні бомбавы ўдар, ні танкі, ні псіхічныя атакі не зламалі волю абаронцаў Сталінграда. Савецкія воіны не пахіснуліся, не паддаліся паницы. Цытадэль на Волзе стаяла непарушным уцёсам. Варожыя атакі адна за другой разбіваліся аб стойкасць гвардзейцаў савецкіх генералаў Чуйкова і Радзімцава.

«Стаяць насмерць!», «Ні кроку назад!» — быў іх дэвіз.

У самыя напружаныя дні баёў таварыш Сталін пасылае ў якасці прадстаўніка Дзяржаўнага камітэта абароны аднаго з сваіх бліжэйшых саратнікаў — таварыша Маленкова і з ім генерала Васілеўскага. Глядач бачыць таварышоў Маленкова і Васілеўскага на самых адказных і небяспечных участках фронту. Яны арганізуюць абарону волжскай цвярдыні, ствараюць атрады народнага апалчэння, узбройваюць і ўзнімаюць на абарону роднага горада жыхароў Сталінграда.

Калі праціўнік аказаўся ў трох кіламетрах ад горада і 62 армія генерала Чуйкова адчувала патрэбу ў тэрміновай падтрымцы, Вярхоўны галоўнакамандуючы загадае войскам, якія стаялі на поўнач і паўночны захад ад Сталінграда, атакаваць праціўніка, безадкладна прыйсці на дапамогу. Атака з поўначы і паўночнага захаду адцягнула ад Сталінграда 12 дывізіяў Паўлюса.

Геніяльны палкаводзец няспынна сочыць за ходам найвялікшага сражэння, умела і своєчасова ажыццяўляе кіраўніцтва ім.

Войскам генерала Чуйкова становіцца ўсё цяжэй і цяжэй адбіваць няспынныя атакі фашысцкіх орд. Часці нясуць вялікія страты. Гітлераўцы штурмуюць горад, не шкадуючы ні сіл, ні тэхнікі. І мы бачым, як таварыш Сталін, прачытаўшы сталінградскую зводку, аддае загад — безадкладна на дапамогу Чуйкову накіраваць 13-ю гвардзейскую дывізію Радзімцава.

Савецкія воіны ведалі, што ў цяжкую хвіліну ім на дапамогу прыдуць пасланцы Сталіна. І яны прышлі.

З вялікай цікавасцю сочыць глядач за сустрэчай таварыша Сталіна са сваім старым сябрам, зробленай аўтарамі фільма з выключнай цеплынёй і талентам.

У «Сталінградскай бітве» паказаны бліжэйшыя саратнікі таварыша Сталіна — кіраўнікі партыі і ўрада: В. М. Молатаў, Г. М. Маленкоў, Л. П. Берыя, А. А. Жданав, К. Е. Варашылаў, М. І. Калінін, А. А. Андрэеў, А. І. Мікаеян, Л. М. Багановіч, Н. С. Хрушчоў, А. С. Шчарбакоў, Н. М. Швернік, Н. А. Булганін.

Першая серыя «Сталінградскай бітвы» заканчваецца паседжаннем Палітбюро ЦК ВКП(б), на якім таварыш

Васілеўскі дакладвае аб геніяльным сталінскім плане разгрому немцаў пад Сталінградам.

— Мы пачнем контрнаступленне ў раёне Сталінграда ў лістападзе, — гаворыць таварыш Сталін.

І мы ведаем — яно так і было. Геніяльны сталінскі план быў па-майстэрску ажыццяўлены савецкімі войскамі і прынёс бліскучую перамогу савецкаму народу. Шматтысячная гітлераўская армія, яе тэхніка былі разгромлены. Савецкія войскі, захапіўшы ініцыятыву ў свае рукі, пачалі масавае выгнанне немцаў з роднай зямлі.

Фільм «Сталінградская бітва» законна выклікае ў савецкіх людзей пачуццё патрыятычнай гордасці за сваю вялікую Радзіму, за яе доблесную армію. У «Сталінград-

Кадр з фільма «Сталінградская бітва».

скай бітве» ярка і пераканаўча раскрываецца палкаводчае майстэрства таварыша Сталіна, мудрае кіраўніцтва барацьбой за чэсць і незалежнасць савецкай Радзімы, большэвіцкай партыі. Творчы калектыв карціны стварыў выдатныя вобразы кіраўнікоў партыі і ўрада, савецкіх генералаў, афіцэраў і салдат.

Фільм «Сталінградская бітва» заслужана карыстаецца вялікім поспехам і папулярнасцю ў глядачоў. Ён выходзіць ў савецкіх людзей пачуццё беззаветнай любові і адданасці камуністычнай партыі, вялікаму Сталіну.

«Кінофільм «Сталінградская бітва», — гаворыць маці двух загінуўшых Герояў Савецкага Саюза Л. Т. Касмадзеў-янская, — паказвае веліч савецкага народа, выхаванага большэвіцкай партыяй, таварышам І. В. Сталіным. Нішто не можа супроцьстаяць сіле савецкага народа, і гэта добра паказана ў фільме».

— Разам з сотнямі тысяч беларусаў, — расказвае былая партызанка кавалер ордэна Айчынай вайны першай ступені Н. Логвіна, — мне прышлося біць ворага ў яго тылу... Заўсёды перад намі быў прыклад герояў сталінградскай бітвы. Гэта прымнажала нашы сілы, умацоўвала веру ў хуткую перамогу над праклятым ворагам».

Падобных выказванняў савецкіх людзей, якія праглядалі кінофільм «Сталінградская бітва», вельмі многа. Савецкі глядач з непаўплівасцю чакае другую серыю гэтага выдатнага фільма аб мужнасці і гераізме савецкіх людзей, аб нашай выдатнай перамозе над ворагам.

Кожнаму калгасу — дзіцячыя яслі

ЖАЛГАСНЫ лад падняў на небывалую вышыню жанчыну-сялянку. Толькі ў калгасе сялянка стала сапраўды раўнапраўным чалавекам. Жанчыны ў калгасах нароўні з мужчынамі самааддана працуюць, прымнаючы багацце сацыялістычнай айчыны, паляпшаючы сваё жыццё. Для значнай большасці калгасніц праца стала справай гонару, доблесці і геройства. За выдатныя поспехі ў павышэнні ўраджайнасці калгасных палёў і развіцці жывёлагадоўлі сотні калгасніц Беларусі ўдастоены высокіх урадавых узнагарод.

Неабходна ў кожным калгасе ўсямерна развіваць вытворчую актыўнасць жанчын і дабіцца таго, каб усе працаздольныя калгасніцы рэгулярна выходзілі на работу. У гэтым вялікую ролю павінны адыграць калгасныя яслі.

Вопыт мінулых год паказаў, што там, дзе былі яслі, жанчыны-маці выпрацоўвалі значна больш працадзён, хутчэй праводзілі палявыя работы.

Яслі даюць магчымасць спакойна працаваць не толькі жанчынам. Яны прыносяць велізарную карысць і дзецям.

У сасновым лесе, у асобным доміку з пяці пакояў размясціліся ў мінулым годзе яслі калгаса «Чырвоны агароднік» Мінскага раёна. Калгас выдзяляў ім белы хлеб, мяса, малако, смятану. Дзяцей даглядалі наважаныя людзі, і маці мелі магчымасць спакойна аддаваць усе свае сілы рабоце. Так, калгасніца Вольга Куляшова ў чэрвені выпрацавала 35 працадзён, Лідзія Сакольчык — 25.

Добра працавалі яслі ў калгасе «Новая зара» Асіповіцкага раёна. Дзеці мелі добрую ежу і догляд. Старшыня калгаса і члены праўлення знаходзілі час часта наведваць яслі і дапамагаць ім. І тут маці-калгасніцы ішлі ў першых радах барацьбітоў за высокі ўраджай. Лена Казак, Ульяна Жур і іншыя ў гарачую пару выпрацоўвалі па 180—200 прац. нормы.

Не будзе пераўвечаннем сказаць, што яслі дапамаглі калгасу «Колас» першым у Добрушскім раёне закончыць уборку жыта. Яслі працавалі з 7 гадзін раніцы да

10 вечара. Многadzетныя і маці-адзіночкі маглі спакойна працаваць у полі.

Сёлета ў калгасах рэспублікі павінна быць арганізавана каля двух тысяч сезонных ясляў. Але пакуль што гэтаму важнаму пытанню не ўдзелена неабходнай увагі. Яслі працуюць толькі ў нямногіх калгасах.

Статут сельскагаспадарчай арцелі — закон калгаснага жыцця. А ў Статуте сказана, што неабходна «уцягваць жанчын у калгасную вытворчасць і грамадскае жыццё арцелі, вылучаючы здольных і вопытных калгасніц на кіруючую работу, разгружаючы іх на магчымасці ад хатняй працы шляхам стварэння ясляў, дзіцячых пляцовак і так далей». Выходзіць, што кіраўнікі калгасаў, якія не выконваюць гэтага патрабавання, парушаюць Статут сельскагаспадарчай арцелі.

На палях рэспублікі ў самым разгары прапалачных работ і падрыхтоўка да ўборкі ўраджаю. Рабочыя рукі ў такі час многае значаць.

У настанове «Аб мерах догляду пасаваў сельскагаспадарчых культур у 1949 г.» Совет Міністраў БССР і ЦК КП(б)Б рэкамендуюць старшыням калгасаў і дырэктарам саўгасаў на перыяд летніх работ паўсямесна арганізаваць яслі і дзіцячыя пляцоўкі з мэтай максімальнага прыцягнення жанчын да ўдзелу ў палявых работах. Час не чакае! Яслі і дзіцячыя пляцоўкі павінны быць паўсямесна створаны.

Але стварыць іх гэта яшчэ не ўсё. Неабходна паклапаціцца аб тым, каб у яслях быў узорны парадак. Перш за ўсё абслугоўваючы персанал павінен карыстацца давер'ем маці. За дзецьмі трэба даручыць даглядаць толькі людзям, якія любяць дзяцей, якія ўмеюць іх выхоўваць. А такіх людзей шмат. Велізарную дапамогу ў рабоце ясляў павінны аказаць работнікі раённых аддзелаў аховы здароўя. Іх абавязак — праінструктаваць абслугоўваючы персанал, дабівацца ўзорнага санітарнага стану дзіцячых устаноў, арганізаваць меліцынскі нагляд за дзецьмі.

Бывае так, што дасць аддзел аховы здароўя зводку ў міністэрства — і клонат з плеч далоў. На 15 мая ў Міністэрстве аховы здароўя значылася, што ў Крупскім раёне створаны чацвёра ясляў, а ў канцы мая пры праверцы на месцы аказалася, што ў раёне няма ніводных ясляў, што існуюць яны толькі на паперы.

Многае могуць зрабіць жанчыны-актывісткі і самі маці ў наладжванні работы ясляў: устанавіць кантроль, дапамагчы абслугоўваючаму персаналу. Калгасныя яслі павінны стаць здраўніцай для дзяцей.

Ні ў адной краіне свету не ўдзяляецца такой вялікай увагі маці і дзецям, як у нашай краіне. Многadzетныя маці і маці-адзіночкі атрымліваюць ад дзяржавы дапамогу. Краіна прадастаўляе дзецям лепшыя здраўніцы, лагеры, палацы піонераў. Стварэнне калгасных ясляў — гэта таксама праяўленне клопатаў аб маці і дзецях.

Кожнаму калгасу — дзіцячыя яслі! Створым усе ўмовы, каб маці-калгасніцы спакойна працавалі на сацыялістычных палях на карысць сваёй вялікай Радзімы!

Толя Фірсай, 2 год, выхаванец дзіцячых ясляў № 1 гор. Гродна.

М. ВЛАДЗІМІРАВА.

Б У Д Н І Д Э Л Е Г А Т А К

У СЯЛЯНАК Дрэбскага сельсовета Лунінецкага раёна сярод шматлікіх форм выхавання асаблівай павагай карыстаецца шматлюдны дэлегацкі сход.

За што-б ні браліся дэлегаткі Дрэбскага сельсовета, — ва ўсім адчуваецца іх арганізаванасць, жаданне зрабіць як найлепш і хутчэй. Жонсовет на чале з настаўніцай Лідзіяй Пятроўнай Дагіліс не стаў у баку, калі стваралася тут першая палітшкола. Разам з бліжэйшай сваёй памочніцай Аленай Васільеўнай Кузняцовай хадзіла настаўніца з дома ў дом і вяла з сялянамі кароткія гутаркі. Кожнае іх слова западала глыбока ў свядомасць сялянак.

Шмат сялянак з вёсак Дрэбск і Цна жылі адна ад другой зусім адасоблена, пакуль не было жаночага дэлегацкага сходу. У летні час іх займалі палывыя работы, а з надыходам восені і зімы яны завіхаліся па гаспадарцы і нават не ведалі, як жыць, што робяць сялянкі суседніх вёсак.

І вось на першым-жа сходзе яны пачулі пра наватараў сельскай гаспадаркі. Алена Васільеўна гаварыла тады:

— Некаторыя думаюць, што Тамара Шкурко або Еўдакія Кухарава нямаведама адкуль узяліся, што яны неяк раптам сталі наватарамі, Героямі Соцыялістычнай Працы. Не,

дарагія мае, усе яны прайшлі цяжкую школу выпрабаванняў, шуканняў і барацьбы. Калі-б яны жылі аднаасобніцамі, наўрад ці прабудзілася-б у іх воля да шуканняў. А вось, стаўшы калгаснікамі, яны і праявілі сябе спярша ў вучобе, а цяпер і на рабоце. Калгас—гэта бацька і маці народа, гэта заўсёды дзеючая школа, якая дапамагае ўсім нам у барацьбе за новую вёску.

Тэмы гутарак пра новую вёску найчасцей хвалявалі сялянак. Яны хацелі даведацца, чым жывуць людзі ў аддаленых раёнах, з чаго і як складаюцца іх будні.

Неяк вечарам гаварылі пра калгас «Перамога». Раптам устала са свайго месца Варвара Прыбаровіч. Заўсёды ціхая і маўклівая, яна цяпер выпрасталася і смела звярнулася да сялянак:

— Ці не хопіць нам гаварыць пра людзей? Ці не пара на сябе паглядзець ды пачаць жыццё па-новаму, па-калгаснаму?

— У мужыкоў спытаць трэба, — нехаця адказала Валя Парошына.

— Ведаю, — працягвала Варвара, — мужыкоў і я не скідаю з рахунку. Але першае слова ўсё-ж такі нам павінна належаць.

Сяброўку Варвару гораца падтрымала Лукер'я Івашкевіч. Яна сказала, што многа думала над тым, з чаго пачынаць новае жыццё, як часам незнарок намякала суседкам,

што і ў іх глухой вёсцы можна збудаваць цудоўныя палацы, развесці сады, разбіць паркі.

Валя Парошына са смехам спыніла сяброўку:

— Да пакінь ты, Лукер'я, разводзіць пра дробязі. Спакон веку на нашых балотах нічога добрага не было і не будзе.

— Сама ведаю, што не было, — адказала Лукер'я, — але затое абавязкова будзе. І вельмі хутка! А ты, Варварушка, сапраўдная малайчына за тое, што нашы думкі ажывіла. Праўда, што і мужы нашы павінны сваё слова сказаць, але наш абавязак пачаць. Мы пачнем—і справа пойдзе хутка. Не спыняць яе тыя, хто думае жыць па-старому векі вечныя.

Снежаньскі дзень быў на зыходзе. Над сасняком шалёна выў вецер, кідаючы ў твар калючыя снежныя голкі.

Уздоўж вёскі, не заўважаючы віхуры, моўчкі ішлі Лідзія Дагіліс, Алена Кузняцова і сакратар партыйнай арганізацыі Нікалай Дзяменін. Кожны думаў: ці падтрымае народ прапанову аб арганізацыі калгаса?

...На першым арганізацыйным сходзе не было спрэчак: мясцовыя агітатары паспелі пабыць у кожным доме сялянскім, вывучылі па пунктах Статут сельскагаспадарчай арцелі, вопыт работы перадавых калгасаў. Заставалася толькі арганізацыйна аформіць калгас, выбраць праўленне, рэвізійную камісію.

Выступіў стары Трафім Казімірчык, які зазначыў:

— Нашым жанчынам павінна належаць пачэснае месца ў праўленні калгаса. Прапаную выбраць у праўленне Прыбаровіч Варвару.

...Шматлюдны калектыў маладога калгаса «Чырвоны баец», наведзі знішчыўшы межы, у першую-ж вясну перавыканаў план сяўбы яравых. Звеннявая Прыбаровіч Варвара ўцягнула калгасніц у барацьбу за высокі ўраджай.

— Сабраць па 140 пудоў аўса з гектара—гэта першае наша соцыялістычнае абавязацельства, — гаворыць звеннявая. — Цяжка было пачынаць, а цяпер ужо ніхто нас не спыніць. Усё жыццё сваё перабудуем. Хутка закончым новы свіран і стайню, адкрыем дзіцячыя яслі. І не толькі будынкі новыя створым, але людзей выхаваем, якія багны асушаць, сады разведдуць. Прывязджайце да нас праз які год—самі пабачыце.

Ф. ПАЗНЯКОУ.

Добра арганізаван догляд пасеваў у звяне Тацяны Кашэль (калгас імя Варашылава Смалявіцкага раёна Мінскай вобласці). На здымку: праполка каранёплодаў. На першым плане — калгасніца Раіса Яўменчык.

Фото І. Рабіновіча.

ПАМЕТАДУ НАВАТАРАЎ

(Расказ майстра змены А. І. Падгорневай).

ВШЕБСКІ дыванова-плюшавы камбінат— прадпрыемства маладое. Два гады назад тут ішлі яшчэ аднаўленчыя работы.

Ткацкі цэх, куды мяне накіравалі майстрам змены, пуставаў больш як напалавіну.

А цяпер у нашым цэху працую больш поўсotні станкоў. У магазінах рэспублікі з'явілася ў продажу прадукцыя нашага камбіната.

Прыемна чуць ад працоўных добрыя водзвывы аб нашай прадукцыі і балюча, калі рабочы, служачы або калгаснік знаходзіць у іх дэфекты— то ворс няроўны, то дарожка хутка выціраецца. Я часта думала над тым, якімі радыкальнымі мерамі можна палепшыць якасць нашай прадукцыі, і калі пачула пра пачын Александра Чуткіх—памочніка майстра Краснахолмскага камвольнага камбіната,—зразумела адразу, што гэта якраз нам і патрэбна.

Па метаду Чуткіх пачала працаваць адна з брыгад маёй змены (памочніка майстра Драздова). Чаму іменна ў маёй змене з'явіліся першыя паслядоўнікі гэтага метаду? Таму што ўся змена ткачоў была ўжо тэхнічна добра падрыхтавана.

Першае, на што я звярнула ўвагу, калі прыступіла да працы,—гэта на кваліфікацыю ткачоў. Да нас паступалі ткачы са школы фабрычна-заводскага навучання, а таксама і некваліфікаваныя работніцы. Як майстар змены, я арганізавала групу па вывучэнню тэхнімуму. За два гады асабіста падрыхтавала дваццаць ткачых. Большасць дзяўчат здала экзамен па тэхнімуму на выдатна і добра.

Акрамя тэхналагічнага працэсу, ткачы маёй змены вывучалі такія пытанні, веданне якіх неабходна для павышэння прадукцыйнасці працы, зніжэння сабекошту і эканоміі сыравіны (аб паскоранні абарачальнасці абаротных сродкаў, аб валавой таварнай прадукцыі, аб аналізе сабекошту).

Па пачыну маёй змены масавая тэхнічная вучоба была арганізавана на ўсім камбінаце. У стаханаўскіх школах перадавалі свой вопыт лепшыя майстры вытворчасці. Першую стаханаўскую школу арганізавала перадавая ткачыха маёй змены Феня Шніпава. Школу скончыла ўсяго 17 ткачых нашага цэха, якія з'яўляюцца цяпер перадавікамі.

Ткачыха Сіроткіна стаханаўскую школу скончыла ў лютым і ўжо дасягнула высокай прадукцыйнасці працы. На ліквідацыю абрыву ворсавай ніткі даецца па норме 44 хвіліны, а яна траціць на гэта толькі 26; абрыў карэннай ніткі ліквідуе за 35 хвілін замест 50; змяняе чаўнок за 16 хвілін замест 24. З гэтых каштоўных хвілін складаюцца ўрэшце гадзіны, што дае звышпланавыя метры дарожак і дываноў.

Так, праз павышэнне тэхнічнай кваліфікацыі, мы дапамагам работніцам павышаць прадукцыйнасць іх працы.

Варта расказаць аб тым, як дасягнула гэтага брыгада Драздова. Калі яна ўзяла на сябе абавязацельства выпускаць толькі першагатунковую прадукцыю, я з інжынерам Д. І. Пятровым распрацавала рад адпаведных мерапрыемстваў. Найперш мы патрабавалі, каб прыгатавальны цэх не даваў нам бракаваных пачаткаў, а рыхтаваў добрыя поўфабрыкаты, каб памочнік майстра сачыў за правільнай наладкай станкоў, каб работніцы строга выконвалі правілы тэхналагічнага працэсу.

Раней памочнік майстра і ткачыха не цікавіліся тым, як устаноўлены зеў асноўных ніцяў. Калі ён быў малаваты, чаўнок чапляў за ніткі і пераціраў іх, калі праз меру вялікі, — нітка абрывалася, бо залішне нацягвалася. Цяпер памочнік майстра не дазволіць пачаць работу, пакуль ткачыха не адрэгулюе зеў. Як майстар змены, я сама перад пачаткам работы правяраю, ці правільна запраўлена аснова па колерах, ці добра заведзена кромка.

Гатунковасць прадукцыі зніжалася таксама нярэдка і з-за няправільнай устаноўкі навоў (валікаў, на якія наматваюцца карэнная, ворсавая і насцільная ніці). Пра гэта правільна заўважыла Рая Ермашкевіч: «Трэба, каб гэтыя ніці заўсёды ішлі паралельна, а не скрыжавана. Раней мы мірыліся з недакладнай устаноўкай навоў, бо лічылі, што прадукцыя можа пайсці другім гатункам, калі не прымуць яе першым. А цяпер ужо так працаваць немагчыма: сумленне не дазваляе».

І мы цвёрда парашылі пакончыць з «прымірэнствам».

Другая ткачыха, Ліда Саснова, аднойчы падзялілася са мною такой думкай: «Я пераканалася, што

якасць прадукцыі ва многім залежыць ад правільнай устаноўкі боя, які сваімі ўдарамі перасоўвае чаўнок. Калі бой завялікі, то чаўнок хутчэй зношваецца, па-другое, па-

А. Падгорнева

чатак у ім можа рассыпацца і, патрэняе, чаўнок занадта адскоквае ад ганка і пачынае пятліць. Мне здаецца, што неабходна сачыць не толькі за боем, але і за шарахаватасцю чаўнака, бо з-за гэтай «дробязі» таксама бываюць абрывы, што зніжае якасць прадукцыі».

Так хварэе за якасць кожная ткачыха брыгады Драздова. Калі яна заўважыць непаладку, або нядобра сумленны адносіны да працы, заяўляе аб гэтым мне ці памочніку майстра.

Перайшоўшы на працу па метаду Чуткіх, ткачы пільна сочаць за тым, каб не дапусціць недабою. Калі раней на 10 сантыметраў у нас прыпадала на 95—98 уточын, то цяпер менш 102—105 не бывае.

Уключыўшыся ў соцсаборніцтва на заваяванне звання брыгады выдатнай якасці, ткачы брыгады Драздова: Ліда Саснова, Аня Філіпова, Лія Сяргеева, Тоня Літвінава, Рая Ермашкевіч—выпускаюць толькі першагатунковую прадукцыю. Красавіцкі план брыгада ў цэлым выканала на 140 працэнтаў.

Следам за брыгадай Драздова ў саборніцтва ўключыліся з маёй змены брыгады Базекі і Спірыдонава, а з другой змены—Самухіна і Тафеенкі. Усе яны выпускаюць прадукцыю першага гатунку.

Званне брыгад выдатнай якасці прысвоена ўжо дванаццаці брыгадам ткацкага цэха.

Няспыннаму росту прадукцыйнасці працы многа садзейнічаў падхоплены нашым цэхам пачын Наталі Ярыгінай — зменнага майстра Вялікай іванаўскай мануфактуры.

Па закліку Ярыгінай мая змена ўключылася ў спаборніцтва за далейшае павелічэнне прадукцыйнасці працы. Я абавязалася наладзіць работу так, каб кожная ткачыха маёй змены выконвала сваю норму і не давала ніводнага метра бракаванай прадукцыі.

На адным з нашых станкоў мы дасягнулі максімальнай хуткасці і перавялі яе на ўсе астатнія. Пачалі строга сачыць за правільным доглядам абсталявання, за своєчасовасцю прафілактычнага рамонту. Для дапамогі адстаючым прымацавалі лепшых стаханавак: Стэфу Гусакову, Ліду Саснову, Раю Ермашкевіч, Феню Шніпаву.

Спаборніцтва ўжо дало свае вынікі. Цяпер у змене зусім няма браку, значна палепшылася якасць прадукцыі. Прадукцыі першага гатунку мы даем 91 працэнт, другога — 8 і трэцяга — 1. Красавіцкі план змена выканала на 115 працэнтаў і заняла першае месца ў спаборніцтве па камбінаце. З дванаццаці ткачых, якія адставалі ў сту-

дзень, чатырнаццаць пачалі выконваць нормы.

Мая змена дружна падхапіла заклік купавінскіх ткачых Мар'і Ражнёвай і Галіны Кананенка. У спаборніцтва за эканомію сыравіны ўключылася брыгада памочніка майстра Спірыдонава. Спачатку мы падлічылі, што пры зніжэнні адыходаў у два разы брыгада здолее выпрацаваць дадаткова ў месяц 23 метры дарожкі, а зараз мы пераканаліся, што адыходы сыравіны можна звесці да сотых доляў працэнта.

Як мы дабіваемся зніжэння адыходаў?

Найперш мы прапанавалі зрабіць на покрывцы чаўнака адтуліны, каб ткачыха магла праз іх бачыць, калі сходзіць пачатак, бо дагэтуль яна працавала ўсляпую, прыблізна вылічваючы час, калі трэба змяніць чаўноч. Часта ў чаўнаку яшчэ заставалася пражэ і павінна была ісці ў адыход. Цяпер па ўточнай ніці пэх будзе працаваць без адыходаў.

Пасля мы скарацілі адыходы шарсцяной ворсавай асновы. Звычайна зноў падвезаная ворсавая аснова працягвалася праз механізм уручную, што давала многа абрываў з вялікімі канцамі. Я прапанавала прапрацоўваць аснову з вузламі як на дыванах, так і на дарожках. 24 мая Тася Шабека, Капа Краўцова і Ніна

Кокіна зрабілі першы вопыт. Вузлы добра прапрацаваліся, абрываў не было, і ткачыхі ўправіліся ўкла-сціся ў адведзены час. Пры кожнай запраўцы мы дасягаем эканоміі да аднаго метра канцоў шарсцянай ніці па ўсёй шырыні станка.

Далей мы прапанавалі намотваць насцільную аснову на валікі з нашытым на іх палатном даўжынёй у паўтара метра. Пры гэтым усе канцы прапрацоўваюцца, што складае эканомію ў паўтара метра канцоў па ўсёй шырыні станка.

Нарэшце мы ўвялі ў цэху ўлік сыравіны. Я накрэсліла графік уліку ўгараў для кожнай ткачыхі. Акрамя таго, Вера Гарлачова адзначае, колькі сыравіны атрымала кожная ткачыха і колькі здала нескрыстанай да канца змены. Майстар, атрымаўшы гэту рапарцічку, падлічвае выдатак сыравіны згодна выпрацаванай прадукцыі.

Так калектыў маёй змены, і асабліва брыгады выдатнай якасці, вышуквае і знаходзіць новыя метады павышэння прадукцыйнасці працы, палепшання якасці прадукцыі, новыя крыніцы эканоміі сыравіны і дапаможных матэрыялаў. Мы прыкладзем усе сілы, каб захаваць за сабой пяршынства па камбінаце і ператварыць усю змену ў змену выдатнай якасці.

Мы будзем жыць

Ларыса УСЦІМЕНКА

АПОВЕСЦЬ*

Мал. А. Волкава.

8

ЛІСТАПАДА 1941 г. Немцы павесілі ў раёне сем чалавек, нібы за тое, што мелі сувязь з партызанамі. Жудасць!

9 ЛІСТАПАДА 1941 г. Пайшлі сёння ноччу. Шчаслівай дарогі! Да хуткай сустрэчы!

Я плачу, не магу пісаць. Але-ж слова дала, што буду трымацца. Не заўсёды распускаць нюні, Зючка! Табе ўжо 24 гады. Развіталіся без асаблівых слоў, без слёз. Я не раздумвалася.

Сяргей яшчэ задоўга да адыходу прышоў да мяне. Ён цалаваў мае рукі, вочы, косы... Я буду памятаць яго словы: «Толькі не плач! Гэта

лішняе. Працуй абдуман, каб не трапіць у лапы зверам. Бо жыццё тваё дорага мне, усім нам. Глядзі маму, яна адна. Памятай, што люблю! Беражы здароўе!..»

Таварыш Цярэшкін не прыехаў пабачыцца з імі пры адыходзе; мабыць, не было магчымасці. Прыходзіла Наташа. Убачыўшы ў мяне Сяргея, яна змянілася з твару, хутка пайшла, папрасіўшы прабачэння.

Вось і ўсё! Не падаць духам! Хоць гэтыя дзесяць і пайшлі, яны заўсёды каля мяне. Нашы думкі і дзеянні павінны быць адны.

Любы мой, родны, мілы Сяргейка! Як мне цяжка!..

15 ЛІСТАПАДА 1941 г. Адкрылі больніцу. Я працую загадчыцай, а Наташа загадвае аптэкай. Сустрэкаючыся са мной, яна больш маўчыць. Медыкаменты ўсе ў зямлі. Даставаць не будзем. Спатрэбяцца і для іншых, больш важных спраў.

30 ЛІСТАПАДА 1941 г. Грыша прынёс першае пісьмо. Сяргей піша: «Усё добра. Мы далучыліся да атрада. Чакайце заданняў. Не хвалюйся. Прывітанне ўсім ад усіх. Цалуй маму. Люблю». Ура! Я рада, рада.

3 СНЕЖНЯ 1941 г. І гора, і смех! Сёння, калі амаль ужо сцімнела, адзін з жандармаў напіўся, усадзіў галаву паміж штакет у плоце і немым голасам пачаў крычаць: «Партызан, партызан!». Павыскавалі немцы з школы, паднялася трывога.

Учора была ў сяргеевай маткі. Яна сядзела і плакала над сяргеевым баянам. Мне было вельмі балюча. Харошы яна чалавек! Расказвала аб цяжкім мінулым. Муж загінуў у 1920 г. ад белалапаякаў. Засталася з чатырма малымі дзецьмі. Трохі падгадвала, але смерць адабрала трох, а сярэдні—Сяргей—застаўся. Ішло гора за горам: то хлеб ёсць, а солі няма, то наадварот. З верасня

*Працяг. Пачатак у № 5.

1939 года ўсё пачало наладжывацца. Сяргей, падвучыўшыся, пайшоў працаваць майстрам на чыгунку. Усё думаў вучыцца далей—вайна перашкодзіла. А цяпер вось зноў засталася адна.

На развітанне яна пацалавала мяне. Матчынай ласкі я не памятаю: мае бацькі паўміралі яшчэ ў 1923 г. Мяне трохі падгадвала бабуля—бацькава маці—потым аддала ў дзіцячы дом. Там я вучылася, расла, навучылася жыць, разумець і любіць людзей. І сяляне маёй вёскі часта дзівіліся, як я без бацькоў магла вучыцца і атрымаць прафесію ўрача. Мама (я цяпер буду сяргееву маму называць так) казалася: «Заходзь, дачушка, часцей. Калі што можа памагчы трэба будзе—прыходзь, памагу, хоць і старая».

Мілая мама! Я цалую цябе моцна-моцна, як сваю, родную.

10 СНЕЖНЯ 1941 г. Грыша прынёс пісьмо. Нашым патрэбны медыкаменты і цёплае адзенне. Колькасць па магчымасці. Задача: як даставіць у лес? На дарогах нямецкія патрулі Трохі хвалюся!

23 СНЕЖНЯ 1941 г. Пішу за прайшоўшыя дні.

Грыша з Сяргеем дамовіліся класці пісьмы ў дупло адной старой хвості і цераз кожныя 5 дзён Грыша з свайго боку, а Сяргей—з другога павінны прыходзіць за пісьмамі. Сустрэкацца ім не патрэбна, каб у выпадку чаго не папасці абодвум. Першае заданне нас усхвалявала. Доўга думалі, як гэта зрабіць. Грыша запрапанаваў наступны план. Ён з Наташай дастане медыкаменты; задача сясцёр і мая—распусціць слух, што ў больніцы памёр чалавек і папрасіць дазволу ў жандармерыі, каб пахаваць яго, бо могілкі ў лесе. Задача цёткі Дар'і і яе мужа—зрабіць дамавіну. Мы з планам згадзіліся, але рашылі яшчэ спытацца ў таварыша Цярэшкіна. Грыша хадзіў у раён, і ён—Цярэшкін—адобрыў наш план.

Медыкаменты дасталі лёгка. Наташу з Грышам сустрэў жандарм і спытаў, што яны нясуць. Грыша адказаў: «Медыкамент». Ён махнуў рукой і пайшоў далей. Усё ўпакавалі ў дамавіну і, нібы нябожчыка, панеслі на могілкі. Усё абышлося добра. Грыша занёс пісьмо ў дупло. Партызаны лёгка ўначы дастануць патрэбнае.

Родныя мае, хоць-бы ўсё было добра! Цяпер так холадна!

28 СНЕЖНЯ 1941 г. Набліжаецца новы год. А я адчуваю сябе нездаровай, штосьці часта нудзіць. Есці не хочацца. Няўжо?!

31 СНЕЖНЯ 1941 г. — 1 СТУДЗЕНЯ 1942 г. Прабіла поўнач. З новым годам, мае дарагія сябры! З новым шчасцем, з новымі поспехамі, перамогамі! З новым годам, родная Зямля! Родны Сяргейка, цалую цябе моцна, моцна... Чакаю сустрэчы!

Успамінаюцца новагоднія бал-маскарады. Цяпер замест таго, каб трымаць у руках бакалы, — трэба сціскаць мацней вінтоўкі, наносячы ворагу ўдар за ўдарам.

13 СТУДЗЕНЯ 1942 г. Грыша прынёс пісьмо. Усё добра. Атрымалі

новае заданне: разведзець аб размяшчэнні нямецкіх войскаў каля чыгункі, аб іх колькасці і ўзбраенні. Трэба паслаць каго-небудзь з старэйшых: гэта будзе бяспечней.

Была ў сяргеевай маткі. З ахвотай згадзілася. З кошыкам як пройдзе частку палатна чыгункі каля мастоў. Заўтра адыходзіць.

Я цяжарная. Чаму я так спакойна прыняла гэту навіну? Сяргею паведамляць не буду, няхай не хвалюецца. Хочацца сына!

Якое ў мяне будзе дзіця, маё дзіця?! Але гэта яшчэ далёка.

Учора немцы рабілі аблаву на свіней, курэй, гусей. Усё хапаюць, пакуюць і адпраўляюць у Германію! Сволачы! Клуб вызвалілі, перайшоўшы ў новыя нямецкага тыпу баракі.

17 СТУДЗЕНЯ 1942 г. Вярнулася мама. Заданне выканала. У яе яшчэ зрокавая памяць нядрэнная. Усё запісалі, і Грыша заўтра ідзе з запіскай у лес. Снегу ўжо многа. Трэба заблытаць сляды. Партызаны заварушыліся па-сапраўднаму. А вораг хітры, старанна нюхае сляды.

21 СТУДЗЕНЯ 1942 г. У раённым цэнтры павесілі двух дзяўчат і аднаго юнака. Недзе дзейнічае прадажная шкура. Трэба быць асцярожнымі.

У больніцы з сялян амаль ніхто не ляжыць. Большай часткай бываю дома. Медыкаментаў немцы не даюць ніякіх. Усё ідзе ў іхнія шпіталі.

23 СТУДЗЕНЯ 1942 г. Грыша прынёс пісьмо. Неадкладна патрэбна зброя. Перад намі задача: сустрэць «абласных артыстаў», пазнаёміць іх з мясцовасцю, прыцягнуць на канцэрт чым пабольш сялян. Не палохацца, калі будзе гарэць школа. Самім быць далей ад пажару.

Я хвалюся...

5 ЛЮТАГА 1942 г. Пішу за мінулыя дні.

3-га лютага прыехала пятнаццаць чалавек артыстаў. Апануты былі добра, з сваім баянам; сярод іх тры вельмі прывабныя дзяўчыны. Вялі сябе спакойна, нібы і сапраўды канцэртная група. Адзін з артыстаў прышоў у больніцу і, спытаўшы доктара, звярнуўся да мяне з просьбай даць яму што-небудзь ад болю галавы. Непрыкметна перадаў мне пісьмо ад Сяргея. Начальнік жандар-

меры дазволіў ставіць канцэрт у клубе.

Я вельмі хвалявалася. Сяргеева маці сядзела ў мяне да пачатку канцэрта і ўсё баялася за поспех партызан. У мяне дрыжэлі рукі і ногі.

У сем гадзін у клубе амаль нікога яшчэ не было. Сабралася кампанія маладзейшых на чале з цёткай Дар'яй і папарадку заходзілі ў хаты і смеяліся цягнулі ўсіх у клуб. Цётка Дар'я пад вокнамі гукала: «Жанкі, хадзем хоць на нямецкіх артыстаў паглядзім. А то, можа, больш не прыдзеца на такое шчасце дзівіцца».

К гадзінам васьмі клуб напоўніўся. Прышло шмат немцаў. Вельмі добра!

У самым разгары канцэрта пачуліся адзіночныя стрэлы.

Нехта крыкнуў: «Гарыць!» Артысты ў момант зніклі. Вядома, страляць у немцаў у клубе нельга было: ўсе змяшаліся — і яны, і нашы. Гарэла школа. Яе ніхто не тушыў — усе паразбягаліся па хатах. Партызаны забралі медыкаменты. Праз якую гадзіну прыскакаў атрад СС. Машыны звозілі забітых. Ці ёсць забітыя з нашых?

Я ўсё чытаю сяргеева пісьмо. Піша: «Люблю. Асцярожна, умела памагай нам. Я ганаруся табой! Мае таварышы па атраду ведаюць, што ў мяне такая дзяўчына! Часта думаю аб тваіх косах, аб тваім голасе, усмешцы. Я ніяк не магу ўявіць цябе заплаканай!..» Смешны, ён не адчувае, што і цяпер вось плачу. Сяргейка, любіць мой, родны! Не ведаеш, што я нашу пад сваім сэрцам! Божа мой! Каб хаця-ж у вас усё было ў парадку!

6 ЛЮТАГА 1942 г. Па сяле гарцяць эсэсаўцы. Шукаюць слядоў, нюхаюць, як сабакі.

8 САКАВІКА 1942 г. Павесілі ў раёне двух хлопцаў і трох жанчын. Такім чынам фашысцкія людзеы адзначаюць кожную рэвалюцыйную дату. Няўжо яны не адчуваюць, што ад гэтага яшчэ больш разгараецца народная нянавісць да іх?

12 САКАВІКА 1942 г. Учора ўзарвалі чыгунку. Пасажырскі цягнік з салдатамі ўзляцеў у паветра. Немцы крычаць, як ачумелыя. Пачайце, нелюдзі, — не гэта будзе!

18 САКАВІКА 1942 г. Толькі што ад мяне пайшоў Грыша. Цікавы хлопец! Сядзеў моўчкі, а потым пачырванеў і пытае: «Зоя Фёдаруна! А Сяргей ведае аб гэтым?» Я спачатку не зразумела, а потым, калі ён многазначна зірнуў на мяне, я пачырванела ў сваю чаргу. Пачырванела не таму, што мне было сорамна свайго стану. Не! Я не ведала, як Грыша расцэніць гэтую нечаканую, для яго навіну. Ён узяў мяне за руку і ціха сказаў: «Не думайце, аба мне дрэнна. Я ўсё разумею. Адчуўшы шчырасць у яго словах, я адказала:

«Не, Сяргей не ведае аб гэтым, і ты не пішы яму. Няхай думае, што я здарова і гатова на ўсякае заданне. Гэта першае. Па-другое, я хачу зрабіць яму сюрпрыз, разумееш? Хоць гэта трохі і рамантычна, але

так будзе ўсё-ж такі лепш!» Грыша пацалаваў мае рукі і сказаў: «Якая вы харшая!» Я ледзь не распусціла бабскія слёзы. Але хутка супакоілася.

Прышлі потым гаспадыня, Наташа з дзяўчатамі. Наташа, здаецца, яшчэ не ведае аб маёй цяжарнасці. Чыталі «Тараса Бульбу». Хоць ся-дзелі ціха, але, пэўна, ніхто не змог-бы пераказаць змест прачытанага. Кожнага позірк быў далёкім: ма-быць, думалася аб сваіх блізкіх, што ў лесе, на фронце і тут, у па-лоне.

19 САКАВІКА 1942 г. Ура! Нашы ўзарвалі два масты на чыгунцы Брэст—Масква. Гэта—самая лепшая радасць!

23 САКАВІКА 1942 г. Сёння ўранні прывезлі ў больніцу згвалтаваную немцамі дзяўчынку. Ёй ня-ма яшчэ поўных шаснаццаці год.

24 САКАВІКА 1942 г. Немцы па-весілі трыццаць чыгуначных рабо-чых. Прыехала да нас многа немцаў і паліцаі. Усіх сялян пагналі ка-паць акопы наўкол сяла—рыхту-юць абарону супроць партызан. Трэ-ба паведаміць у атрад.

27 САКАВІКА 1942 г. Хадзілі ў лес па пісьмо Грыша з сяргеевай мамай. Пісьма няма. Каля лесу іх затрымалі немцы—у лес хадзіць строга забаронена.

28 САКАВІКА 1942 г. Гаварыла з Наташай. Яна мне проста сказала, што любіць Сяргея, не можа без яго жыць. Прытым няк дзіўна агледзе-ла маю фігуру. У яе вачах так і га-рыць рэўнасць. Дзіўная дзяўчына! Хіба я магу забараніць яму любіць сябе?

Цікава, чым гэта можа кончыцца? Сёння маё здароўе горш чым калі!

1 КРАСАВІКА 1942 г. Наташа пайшла ў лес па пісьмо. Можна пай-шла і не вернецца? Як хоча, абы не здрадзіла справе.

Прыязджаў таварыш Цярэшкін. Ён заўсёды вяслы, а я воль не ма-гу, — ледзь што якое, так і дрыжу, плачу. З маімі нервамі нешта не ў парадку!

3 КРАСАВІКА 1942 г. Наташа вярнулася з пісьмом. Заданне: уза-ваць пошту. Міны закупаюць у лесе пры хвой тайнай пошты. Мы павінны быць падрыхтаваны на дзесятае красавіка. У гэты дзень у чатыры гадзіны дня міны ўзарвуцца.

6 КРАСАВІКА 1942 г. Рыхтуем-ся да выканання задання. Хацела вель-мі Наташа ехаць на пошту з мінамі: «пасылкамі», «брату» ў Германію. Адгаварылі. Яна вельмі гарачая, а

тут трэба ўмела і асноўнае — спа-койна дзейнічаць. Узялася сяргеева маці. І праўда — яе хутчэй прапус-цяць на пошту.

Усе ў напружаным чаканні. 8 КРАСАВІКА 1942 г. Першыя крокі! Цётка Дар'я з Грышам і сва-ім мужам ездзілі ў лес па дровы. Там Грыша дастаў міны. Яны ў не-вялікіх скрынках па кілаграмаў пяць. Кожную скрынку мы акуратна аб-шылі белым палатном і падпісалі адрасы: адзін у Аўстрыю, другі ў Гер-манію (адрасы нам перадаў таварыш Цярэшкін). Я так хвалюся! Гэта будзе наша першае баявое хрыш-чэнне.

9 КРАСАВІКА 1942 г. апоўдні. Сёння а восьмай гадзіне раніцы сяр-геева мама з цёткай Дар'яй паехалі ў раён. Мама застанеца начаваць у знаёмых таварыша Цярэшкіна, а цёт-ка Дар'я вернецца. Мілая мамачка! Каб заўтра мы змаглі пацалаваць твае рукі, пачуць твой голас.

Увечары. Вярнулася цётка Дар'я. Заехалі добра. Мама спакойна за пос-пех. Заўтра цётка Дар'я паедзе па яе.

Ой, каб усё-ж было добра!

10 КРАСАВІКА 1942 г. Божа мой, якое няшчасце. Цётка Дар'я вярну-лася і сказала, што пошта ўзарва-лася дакладна ў чатыры гадзіны дня. Мама не вярнулася. Мама загінула!

Мама, мілая, родная мама! Гады, крывапіўцы, чакайце — за яе мы паложым вас сотні!

14 КРАСАВІКА 1942 г. Я сёння была ў раёне. Арыштавана каля дзе-сяці служачых, якія працавалі ў роз-ных аддзелах пошты. Розныя гутар-кі ходзяць аб узрыве: нібы адны ба-чылі, як перад гэтым два мужчыны ў нямецкай форме — партызаны — неслі пасылкі здаваць на пошту; другія — міны былі ўжо даўно пад-кладзены...

Знаёмай таварыша Цярэшкіна, у якой начавала мама, расказвае вось што: «Пасылкі прымалі як і заўсёды. Маму лёгка прапусцілі, не звярнуў-шы на яе ўвагі. Але як на тое ліха не было начальніка, які распара-джаецца прыёмам пасылак. Прышлося чакаць да абеду. Але ён не прышоў. Маму папрасілі выйсці — усё зачы-нілі на абед. Вядома, яна ўсхваля-валася. Абед быў з двух да-трох, і справа ўскладнялася. Роўна ў тры мы з ёй адправіліся на пошту, я памагала ёй несці. Зноў нас пра-пусцілі, быў ужо і начальнік і нават распісаўся ўжо на бланках, як рап-там падняў кожную з пасылак і за-гадаў распакаваць яе, каб праверыць. Мама зблелала, кінула мне, каб я вышла. Заставалася сем хвілін да ўзрыву. Я абамлела каля дзвярэй пры выхадзе на двор; паліцаі адцяг-нулі мяне пад плот. А потым адбыўся ўзрыв: два паверхі рухнулі, узняўся пажар.

Вядома, мама не вярнулася і не магла вярнуцца!»

Вось і ўсё. Заданне выканана, а мамы няма і не будзе! Мамачка! Я ніяк не магу сабе ўявіць, што цябе, заўсёды такой спакойнай, разважлі-вай, добрай не будзе сярод нас ні-колі! Выбачай, мама, што не пойдзем шукаць тваё цела; гэтага нельга зрабіць — па нашых слядах пойдзе вораг... Прыдзе час і над вашымі ма-гіламі паставяць помнікі гераізму, на вашых магілах будуць цвісці веч-ныя кветкі жыцця.

(Канец у чарговым нумары)

ПАРАДЫ БАЦЬКАМ.

ХАРЧАВАННЕ ДЗЯЦЕЙ

Правільна пабудаванае хар-чаванне дзіцяці з першых месяцаў яго жыцця з'яў-ляецца адной з галоўней-шых умоў, што ўплываюць на яго рост, развіццё і здароўе. Запатрабаванні дзіцячага арганізма, які расце, значна адрозніваюцца ад запатрабаванняў арганізма дарос-лага чалавека. Ежа дзіцяці не толькі павінна пакрываць яго энер-гетычныя траты і траты ўсіх вя-

шчэстваў, што ўваходзяць у склад цела, але яна павінна пакрываць і патрэбы росту, яна павінна даваць той матэрыял (так званы пластычны матэрыял), за кошт якога ў рас-тучым арганізме адбываецца пра-вільнае развіццё ўсіх органаў і тканак.

Дзеці груднога ўзросту пры звы-чайным нармальным іх ускармліван-ні малаком маці атрымліваюць у першыя месяцы свайго жыцця не-

абходную колькасць бялка з мала-ка, але, па меры таго, як яны рас-туць, ім ужо нехапае гэтай ежы, ім даецца прыкорм у выглядзе ка-шы на кароўім малаце, пюрэ з га-родніны і інш. Пасля года дзіця ўжо атрымлівае так званае мясанае харчаванне.

Выключнае значэнне для аргані-зма, які расце, асабліва ў першыя гады жыцця, мае малако, як кры-ніца поўнаценнага бялка. Гэты бялок

вельмі добра викарыстоўваецца дзіцячым арганізмам. Для таго каб бялкі добра засвойваліся ў страўніковым канале дзіцяці і добра выкарыстоўваліся яго клеткамі і тканкамі, неабходна, каб не толькі была дастатковая, у адпаведнасці з узростам, колькасць бялка, але каб суадносіны яго з вугляводамі і тлушчамі таксама былі правільныя. Назіранні за дзецьмі паказалі, што самыя спрыяльныя суадносіны такія, каб на 1 г бялка прыпадала 1 г тлушчаў і 3—4 г вугляводаў. У тых выпадках, калі дзіцяці даваліся адносна вялікія колькасці тлушчу, рэзка зніжалася ўсасванне бялка ў кішчочніку. Вугляводы для дзяцей маюць асаблівае значэнне з прычыны вялікай рухавасці дзяцей. У сілу гэтага вугляводы, якія лёгка засвойваюцца — цукар бураковы, цукар малочны, які ёсць у малаку, фруктовы цукар, крыніцай якога служаць свежыя фрукты і ягады, — у дзіцячым харчаванні набываюць асаблівае значэнне.

Вялікае значэнне для правільнага росту і развіцця дзяцей мае харчаванне, багатае вітамінамі. Усе вітаміны аказваюць той ці іншы ўплыў на развіццё дзіцячага арганізма. Вітамін А, важны для органа зроку, мае таксама вялікае значэнне і для ўмацавання ўсяго дзіцячага арганізма. Вядома, што такія захворванні, як сухоты, дзіцячыя інфекцыі, асабліва звязаныя з паражэннем дыхальных шляхоў, значна радзей паражваюць, а ў выпадку захворвання значна лягчэй працякаюць у дзяцей, харчаванне якіх багата вітамінам А. У гэтых адносінах вялікае значэнне ў дзіцячым харчаванні маюць слівачнае масла, смятана, цэльнае малако, пячонка, жаўток з яйка, а таксама ўсякая свежая зеляніна, як салата, зялёная цыбуля і інш., бо ў зеляні ёсць вешчавства, вядомае пад назвай каратыну, якое ў арганізме ператвараецца ў вітамін А.

Не менш важнае значэнне для дзіцячага арганізма мае вітамін С. Ён умацоўвае дзіцячы арганізм, развівае ў ім добрую супраціўляемасць інфекцыйным захворванням. Усё гэта прымусіла асаблівую ўвагу ўдзяляць правільнаму выкарыстанню ў дзіцячым харчаванні свежай гародніны, выкарыстанню вясенне-летняга перыяда для ўзбагачэння дзіцячай ежы ўсякай зелянінай, дзікарастучымі і культурнымі пладамі і ягадамі.

Вітаміны групы В павінны быць уведзены ў дастатковай колькасці ў дзіцячае харчаванне. У гэтых адносінах неабходна, каб з першых год свайго жыцця дзеці атрымлівалі звычайны аржаны хлеб, які з'яўляецца крыніцай вітамінаў групы В; вельмі карысна ўвесці ў рацыён дзяцей таксама дрожджы. У гэтым прадукце ёсць каштоўныя бялкі — комплекс вітаміна В; ён з'яўляецца таксама ядрэннай крыніцай фосфару. Як паказалі назіранні, дзеці добра пераносяць дрожджы, у іх павялічваецца адкладанне бялка ў цэле, павышаецца агульны жыццёвы тонус. Нарэшце, вітаміны групы В атрымліваюцца дзець-

мі ў дастатковай колькасці, калі ежа іх разнастайна па складу тых прадуктаў, што ў яе ўваходзяць, — круп, гародніны і прадуктаў жывёльнага паходжання.

Крыніцай вітаміна D, такога важнага для правільнага развіцця касцянай сістэмы, з'яўляюцца галоўным чынам цэльнае малако і малочныя тлушчы. У малаку, акрамя таго, ёсць малочнакіслы кальцый, які пры наяўнасці вітаміна выкарыстоўваецца касцянай сістэмай, а таксама і іншымі органамі і сістэмамі дзяцей. Калі няма магчымасці даць дзецям неабходную колькасць малака (у сярэднім 0,5 л у суткі), часта назіраецца недахоп кальцыя ў дзіцячым арганізме.

Многія карысныя мінеральныя вяршэствы дзеці атрымліваюць з гародніны, што яшчэ ооольш падкрэслівае значэнне гародніны ў дзіцячым харчаванні.

Для арганізма, які расце, яшчэ больш чым для дарослага, мае значэнне правільна ўстаноўлены рэжым харчавання. Дзеці малодшых узростаў (ад 1 года да 8 год) павінны прымаць ежу чатыры разы на дзень, і толькі ў тых выпадках, калі дзіця аслаблена, калі ў яго паніжаны апетыт, належыць карміць яго пяць раз на дзень.

Стравы, у якіх ёсць значныя колькасці бялка, асабліва жывёльнага (мяса, рыба), а таксама стравы з бабовых (гарох, фасолія) рэкамендуецца даваць у дзённы гадзіны, за сьнеданнем і абедом, вярца-ж павінна складацца пераважна з малочна-растлінных прадуктаў. Неабходна дакладна ўстанавіць гадзіны прыёму ежы на працягу дня; неўпарадкаванае харчаванне адбіваецца не толькі на апетыце дзіцяці, але і на яго страваванні, на тым, як яно засвойвае яду. У прамежках паміж устаноўленымі для прыёму ежы гадзінамі няварта даваць дзіцяці ніякай яды, якой-бы малой яна ні была. Так, напрыклад, даванне якіх-небудзь прысмак, фруктаў ці ягад павінна быць прыстасавана да абеду, поўдні ці іншага прыёму ежы, інакш апетыт дзіцяці можа быць парушаны і яно не з'есць ва ўстаноўлены для гэтага час страў, якія яму належаць і неабходны для яго.

Гаворачы аб рэжыме харчавання, не трэба забываць і аб рэжыме піцця, якому звычайна ўдзяляецца надзвычай мала ўвагі. Вада адыгрывае вялікую ролю ў арганізме, але ўвядзенне яе ў арганізм у празмерных колькасцях можа прынесці шкоду. З гэтай прычыны неабходна сачыць за тым, каб не перагружаць дзіця вадкасцямі і піццё даваць у меру патрэбы. Можна за сьнеданнем даваць малако, кефір, чай або кофе з малаком, у поўдні можна даваць чай з чым-небудзь салодкім. У гарачую пару года вадкасці трэба даваць больш, чым зімою, бо дзеці летам праводзяць больш часу ў руху і з потам трацяць даволі вялікую колькасць вады.

Каб харчаванне прыносила арганізму, які расце, найбольшую карысць, сутачны рацыён павінен адпавядаць запатрабаванням кожнага ўз-

росту. У гэты рацыён павінен увайсці разнастайны набор прадуктаў, які забяспечвае дзіцячы арганізм неабходнымі для яго вешчавствамі. Ніжэй прыводзім некалькі прыкладных рэцэптаў дзіцячых страў.

МАННАЯ КАША

На $\frac{3}{4}$ шклянкі малака — 3 чайныя лыжкі маннай крупы, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі цукру, 1 чайную лыжку масла.

У малако дадаць $\frac{1}{4}$ шклянкі вады і давесці да кіпення. У кіпячую сумесь павольна ўсыпаюць манную крупу, увесь час памешваючы, дадаць цукар і шчапотку солі і гатаваць на слабым агні 10—15 хвілін.

Перад падачай на стол заправіць маслам.

БУЛЬБЯНЫ СУП (ПРАЦЕРТЫ)

На $\frac{1}{2}$ шклянкі малака — 2 шт. бульбы, 1 чайную лыжку масла, $\frac{1}{2}$ яйка.

Бульбу абраць, прамыць, заліць шклянкай халоднай вады і гатаваць, пакуль яна не стане мяккай. Адвар аддзяліць, а звараную бульбу працерці праз сита. Атрыманае пюрэ развесці злітым адварам і малаком, дадаць соль і яшчэ раз загатаваць. Перад падачай суп заправіць яечным жаўтком, расцёртым з маслам.

Замест яечнага жаўтка суп можна заправіць сокам з морквы.

МЯСНЫЯ ФРЫКАДЭЛЬКІ

Прыгатаваць фарш з мяса, як для катлет, толькі разам з вадой дадаць адзін узбіты бялок. Прыгатаваную масу пакласці на дошку, змочаную вадой, падзяліць на фрыкадэлькі (на кожнае дзіця 3—4 шт.). Фрыкадэлькі скатваюць шарыкамі (рукі трэба змазаць яечным бялком) і апускаюць у салёны вар. Праз 5 хвілін фрыкадэлькі трэба выняць на рэшата, даць абсохнуць, потым апусціць у суп, загатаваць і падаваць.

КІСЕЛЬ ЖУРАВІННЫ

Для прыгатавання адной порцыі кіселя (200 г) узяць 50 г ягад (2 ст. лыжкі журавіны), перабраць, абдаць на сце варам, размяць лыжкай, размяттыя ягады пакласці ў марлю, выдаціць з іх 1 чайную лыжку соку. Сок захоўваць у закрытай пасудзіне, у цёмным прахладным месцы. Выцісці заліць шклянкай гарачай вады, паставіць на пліту, давесці да кіпення працэдзіць скрозь марлю. Частку працэджанага адвару ($\frac{1}{4}$ шклянкі) астудзіць і развесці ў ім 2 чайныя лыжкі бульбянай мукі, астатні адвар загатаваць з 3 чайнымі лыжкамі (30—35 г) цукровага пяску. Калі кісель закіпіць, уліць у яго, увесь час мяшаючы, разведзеную адварам бульбяную муку, даць раз закіпець і раз-жа пераліць у фарфоровую пасуду, памешваючы, каб не атрымалася пенкі. Перакіпеўшы кісель становіцца вадзяністым. Калі кісель крыху астыгне, уліць у яго сыры сок, адціснуць з размятых ягад.

Гатаваць кісель неабходна ў эмаліраванай пасудзе і толькі на адзін раз. Бульбяную муку разводзіць адварам з ягад, але не вадой.

Гэтак сама прыгатаўляюцца ўсе кісэлі з іншых свежых ягад.

"Без вестак загінуўшы"

ВЯСЕЛЛЕ загадка жыўлагадоўчай фермы калгаса «Чырвоны ўдарнік» Мінскага раёна Косці Ціхановіча і калгасніцы Олі Бялькевіч адбылося ў ноч пад новы 1939 год.

Олі споўнілася 17 год. Была яна стройная, з туга заплеценымі русымі косамі, якія спускаліся да пояса, з вялікімі блакітнымі вачыма, з тонкімі дужкамі броваў і румянцам ва ўсю шчаку.

Косця таксама прыстойны быў хлопец.

У кастрычніку Оля нарадзіла пухленькага, смуглатварага з чорнымі вачаняткамі хлопчыка. Назвала яго Косцей-маленькім у адзнаку ад бацькі — Косці-вялікага.

Праз два месяцы пасля нараджэння Косці-маленькага Косцю Ціхановіча прызвалі ў Чырвоную Армію. Чатыры месяцы чакалі лістоў, а іх усё не было. Нарэшце ў сакавіку 1940 года Косця прыслаў бацькам ліст, а Олі праз сваю сястру — запіску. Ён пісаў Олі, што жаніўся на ёй неабдуманна, што ніколі яе не кахаў і не пакахае, і прасіў лічыць шлюб не адбыўшымся. «Не магу я губіць сваю маладосць, звязаўшыся з сям'ёю» — так пісаў Косця-вялікі.

— Калі наш сын жыць з табою не хоча, дык і нам з табою жыць у адной хаце не выпадае, — заявілі бацькі і выгналі Олю з Косцей-маленькім са свайго дома.

Не паспела Оля звикнуцца са сваім новым становішчам не дзяўчыны, не ўдавы, не замужняй жанчыны, як грывнулі выбухі Вялікай Айчыннай вайны. Беларусь зацягнула дымам пажарышчаў. Гарэлі гарады і калгасы, падпаленыя фашыстамі, а пад нагамі фашыстаў гарэла зямля, падпаленая народнымі месціцамі.

Урэшце прышоў 1944 год. Совецкая Армія прынесла вызваленне Беларусі.

На адпачынак у родны калгас прыехаў старшы сержант Канстанцін Грыгор'евіч Ціхановіч. Нагрузаны кулькамі ды скруткамі, ён з'явіўся да Олі і, схіліўшы павінную галаву, прасіў прабачэння за прынесены боль. Косця-вялікі бажыўся і кляўся, што любіць Олю і Косцю-маленькага і прасіў дазволу вярнуцца ў сям'ю.

Оля памаладзела ад шчасця, што так нечакана звалілася. Радасць яе перадалася і Косці-маленькаму. Надвячоркам у новых штанах і новай пілотцы з чырвонаю зорачкай прыбег ён да дзядулі і, захліпаючыся ад здавальнення, паведаміў:

— Дзядуля, а я ўжо не сірата! Вялікі Косця — зноў мой татка!

Пералічыўшы падарункі ад таткі, ён не забыў падкрэсліць:

— Губны гармонік — усамдзелішны, а ў стрэльбу можна закладваць гарох або корак.

Месяц адпачынку вялікага Косці працурчэў хутка, бы вясновы струменьчык. Дажджлівай асенняй раніцай сержант паехаў, абяцаўшы пісаць часта і падрабязна.

У чаканні лістоў нудна цягнуліся асеннія дні. Яшчэ павальней чаргаваліся доўгія зімовыя ночы. Але прышла вясна, і шырокія калгасныя нівы расквеціліся ў яркія колеры. Над рэйхстагам узвілося яркачырвонае палотнішча гвардзейскага сцяга. Гарады і вёскі апынуліся ў густыя рыштаванні новабудуляў.

А лістоў ад Косці так і не было. Куды-ж падзеўся Канстанцін Ціхановіч — віноўнік вялікага гора Косці-маленькага і яго маці?

Жыў ён на балтыйскім узбярэжжы, у маляўнічым горадзе Лібава. Вечны шум мора, сінеючая далечынь, захапляючыя барвіста-чырвоныя заходы сонца натхнілі яго чулівае сэрца на новы «подзвіг». Пазнаёміўся Косця з маладзенькай Бусяй Задавай. Прыгожая і зграбная, яна не адхіліла залётаў смуглатварага, чарнавокага старшага сержанта. «Скромны» і маларазгаворлівы, ён умеў уважліва слухаць яе, злёгка прыжмурыўшы ззяючыя вочы. Косця быў далікатны, але настойлівы. Справа закончылася рэгістрацыяй у загсе.

Само сабою зразумела, што Ціхановіч скрыў ад Бусі і ад загса, што ў 15 кіламетрах ад сталіцы Беларусі жыве яго жонка, з якою ён не развёўся, і сын, які чакае яго звароту.

У канцы 1945 года Ціхановіча перавялі з Лібавы ў другі горад. Ён паехаў, цёпла развітаўшыся з Бусяй, і абяцаў напісаць як толькі прыедзе на месца.

На гэтым абарвалася сувязь паміж мужам і жонкаю. Ад Ціхановіча лістоў не было, а пошукі Задавай вынікаў не давалі.

Па абрыўках канвертаў, што захаваліся ў Бусі, яна ўстанавіла адрас сястры мужа. Адказ быў нярадасны. У лісце, змочаным слязмі, сястра паведамляла, што яе любімы брат Косця без вестак прапаў.

Буся не паверыла. Яна была чамусьці ўпэўнена, што муж жывы, і яшчэ з большай энергіяй працягвала пошукі.

Дзе-ж Косця? Дзе Канстанцін Грыгор'евіч Ціхановіч, што так раптоўна кануў у ваду, прапаў без вестак для другой жонкі і не вярнуўся да першай?

Дэмабілізаваўшыся з арміі, Ціхановіч заснаваўся ў Мінску — служыў экспедытарам у будаўнічым трэсце

№ 2. Увагу да сябе ён звярнуў ціхім норавам: распараджэнні начальства выслухваў моўчкі; часам вінавата, але ў меру, усміхаўся. Стварылася думка, што гэта перспектыўны гаспадарнік, і яго прызначылі старшым таваразнаўцай.

У 1947 годзе Косця прышоў да вываду, што жыць без жонкі нязручна і нявыгадна. З трывогай адначыўшы, што маладосць вельмі хутка праходзіць, а бурна праведзенае жыццё пакінула на ім нязмыўную адпячатку, ён парашыў жаніцца.

На гэты раз яго ўвагу прыцягнула да сябе Софачка — шэравокая праддзешчыца промтаварнага магазіна. Косця ёй спадабаўся. Яго заляцанні закончыліся рэгістрацыяй у загсе. Косці прыдаўся набыты ім вопыт: пашпарт аказаўся без памарак, ваенны білет таксама быў чысты. Адгулялі вяселле, і Косця зажыў па-нову.

Вядома, шлюб з Оляй, шлюб з Бусяй засталіся сакрэтам.

Праз год народны суд Мінскага раёна прысудзіў адну чвэртку зарплаты Ціхановіча на выхаванне Косці-маленькага.

Трэба думаць, што чвэртка падвоіцца, як толькі Буся Задава даведаецца, што пошукі мужа ўвянчаліся поспехам.

Нам невядома, якія зробіць заходы Каця з Рыбінска, даведаўшыся, што ў Мінску жыве яе муж Ціхановіч Канстанцін Грыгор'евіч. Яна таксама атрымала ад сястры мужа паведамленне, што ён загінуў без вестак.

Цяжка прадбачыць, як доўга працягнецца сямейнае шчасце Соф'і. Не выключана магчымасць, што Ціхановіч выявіць і ў сябе і ў жонкі непадабенства характараў, розніцу ў зарплате і процілеглыя погляды, ну а тады... памінай як звалі. Магчыма, што ў нетрах яго на каханне багатага сэрца ўжо спее план чарговага знікнення.

Нам адно толькі ясна, што Ціхановіч у пагадненні са сваім жывёльным сумленнем, у абыход савецкіх законаў тварыў і працягвае тварыць агіднейшыя справы, зусім нецярпімыя ў сацыялістычным грамадстве.

М. КАВАЛЬ.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. А. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП(б)Б.

АТ 01844 Тыраж 10.000 экз. Падпісана да друку 15/VI-1949. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Заказ № 277.

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55. Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Пушкіна, 55, пакой 23.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСЬ

Лепшая стаханаўка Міханавіцкага торфазавода
Рыбакова Тацяна. Норму выконвае на 250 пра-
цэнтаў.